

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MSTÓW

NA LATA 2025-2031

Diagnoza strategiczna

Mstów, 2025

Opracowanie:

Spis treści

1. Wprowadzenie i uwagi metodologiczne	4
2. Ogólna charakterystyka gminy	5
3. Diagnoza sfery społecznej	8
Ludność i procesy demograficzne	8
Kapitał społeczny	11
Pomoc społeczna	12
Ochrona zdrowia	13
Edukacja i wychowanie przedszkolne	17
Kultura	18
Sport i rekreacja	21
Mieszkalnictwo	22
Bezpieczeństwo publiczne	25
4. Diagnoza sfery gospodarczej	27
Gospodarka	27
Rynek pracy	30
Finanse gminy	33
5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	35
Środowisko naturalne i infrastruktura techniczna	35
Transport i łączność	39
Ład przestrzenny	41
6. Wnioski	44
Załącznik 1. Wyniki badania ankietowego	48
Spis tabel i grafik	56

1. Wprowadzenie i uwagi metodologiczne

Prace nad strategią rozwoju Gminy Mstów rozpoczęto od przeprowadzenia diagnozy, mającej na celu uzyskanie kompleksowego obrazu aktualnej sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Diagnoza umożliwiła identyfikację wyzwań, szans oraz barier rozwojowych, a także pozwoliła na wskazanie głównych problemów i potencjałów, które mogą stanowić podstawę dla działań prorozwojowych. Stanowi ona punkt wyjścia do określenia celów strategicznych, kierunków działań oraz priorytetów inwestycyjnych, będących fundamentem strategii rozwoju.

Niniejszy dokument prezentuje zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe, zebrane z różnorodnych źródeł – m.in. z Głównego Urzędu Statystycznego, Urzędu Gminy Mstów, Powiatowego Urzędu Pracy oraz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Dane liczbowe obejmują głównie okres 2018–2022, uzupełnione zostały także o informacje z lat wcześniejszych lub późniejszych, w zależności od ich dostępności. Wieloletnia analiza pozwoliła wyodrębnić istotne tendencje i zmiany obserwowane na terenie gminy. Dokument został wzbogacony o dane jakościowe pozyskane od przedstawicieli urzędu, lokalnych przedsiębiorców oraz mieszkańców, których opinie zebrano m.in. w ramach ankiet i spotkań warsztatowych. Integracja obu rodzajów danych umożliwiła precyzyjne określenie głównych problemów oraz potrzeb społeczności lokalnej, a wyniki analizy zaprezentowano w formie dashboardów, stanowiących syntetyczne podsumowanie zgromadzonych informacji.

Analiza desk research

Metoda desk research polega na systematycznym zbieraniu i analizie danych zastanych z licznych źródeł. W przypadku Gminy Mstów wykorzystano między innymi informacje pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Gminy w Mstowie. Przeprowadzono analizę dokumentów, planów, raportów, opracowań, mniejszych strategii oraz materiałów regionalnych, co pozwoliło na pozyskanie zarówno danych ilościowych, jak i jakościowych.

Warsztaty strategiczne

Zorganizowano spotkanie warsztatowe, w którym udział wzięli przedstawiciele władz gminy Mstów, pracownicy Urzędu Gminy, mieszkańcy, organizacje społeczne i przedsiębiorcy. Podczas spotkania przeprowadzono moderowaną dyskusję, koncentrującą się na identyfikacji mocnych i słabych stron, a także zagrożeń i szans rozwojowych gminy. Uczestnicy wskazali istniejące deficyty oraz przedstawili propozycje działań na najbliższe lata. Wyniki warsztatu posłużyły do opracowania elementów analizy SWOT oraz sformułowania misji i wizji Gminy Mstów.

Badanie ankietowe

Badanie ankietowe wśród mieszkańców Gminy Mstów zostało przeprowadzone metodą CAWI (Computer Assisted Web Interview – ankieta online). Zakres badania obejmował kwestie

społeczne, gospodarcze, a także przestrzenne i środowiskowe, co umożliwiło poznanie opinii dotyczących funkcjonowania gminy, jej stanu oraz identyfikację problemów i wyzwań zgłaszanych przez społeczność. Należy podkreślić, że badanie nie miało charakteru reprezentatywnego ze względu na brak bezpośredniego wpływu na dobór respondentów (brak próby losowej). Mimo to zebrane dane pozwoliły na wyłonienie ogólnych tendencji, dominujących opinii i pożądaných kierunków zmian. Ankieta została przeprowadzona w październiku 2024 r., a w badaniu wzięto udział 84 mieszkańców. Wyniki zostały opisane w tekście (umieszczone w kolorowych ramkach), natomiast podsumowanie wyników w formie graficznej przedstawiono w załączniku nr 1.

2. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Mstów, położona w północno-wschodniej części województwa śląskiego, jest jednostką administracyjną powiatu częstochowskiego. Zajmuje powierzchnię 119,52 km² i obejmuje 18 sołectw, w skład których wchodzi 22 miejscowości. Siedziba gminy, miejscowość Mstów, jest jednym z kluczowych ośrodków zarówno administracyjnych, jak i historycznych tego obszaru. Położenie gminy w bliskim sąsiedztwie Częstochowy, oddalonej zaledwie o 13 kilometrów, zapewnia mieszkańcom dostęp do szerokiej oferty usług, rynku pracy i infrastruktury miejskiej.

Grafika 1 Podział gminy Mstów.

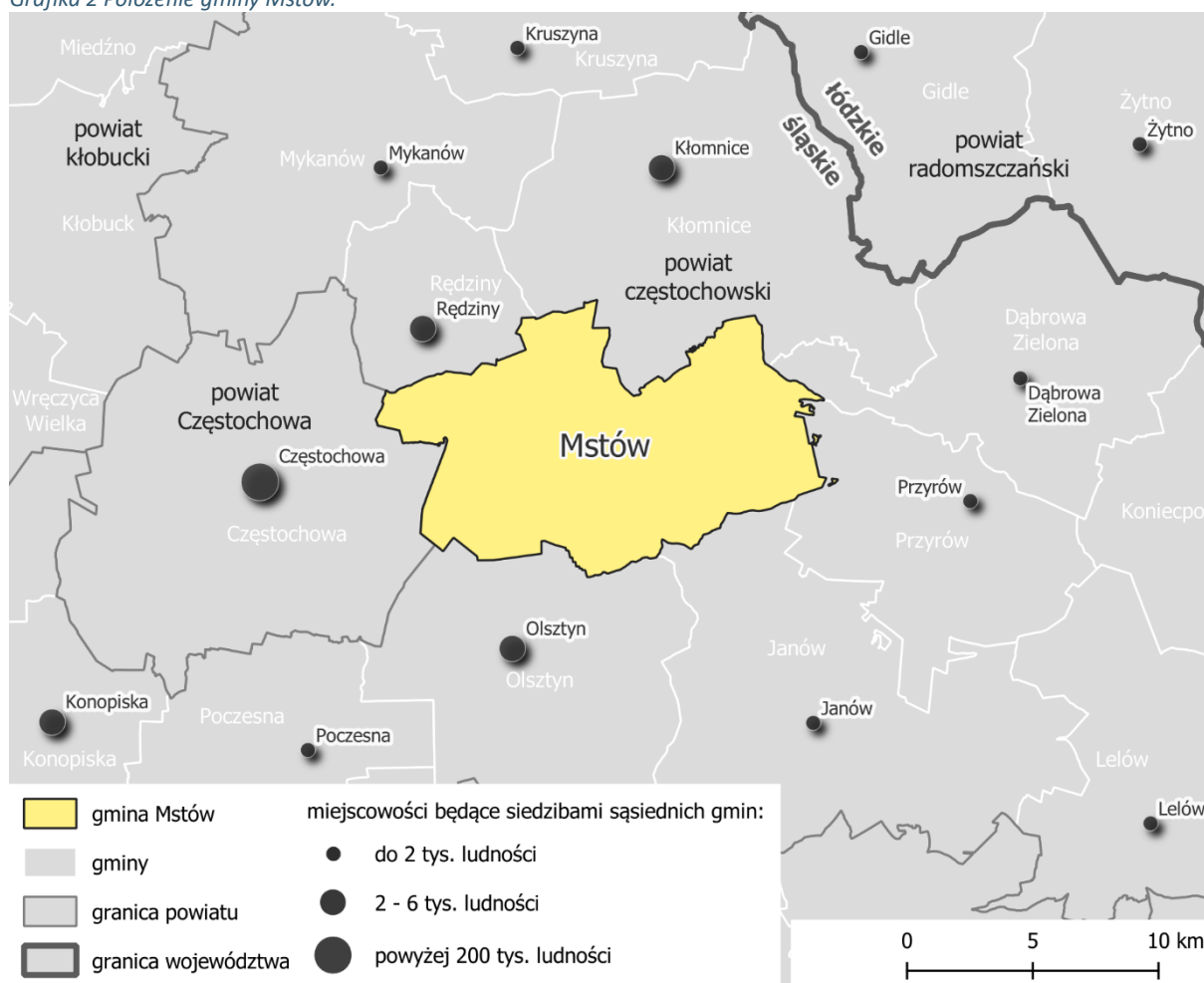

Źródło: Opracowanie własne

Terytorium gminy Mstów rozciąga się na malowniczym obszarze Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej, będącej częścią Wyżyny Częstochowskiej. Charakterystyczne dla tego terenu są unikalne formacje skalne, takie jak wapienne skałki, jaskinie oraz doliny rzeczne. Przez obszar gminy przepływa rzeka Warta, tworząc jeden z największych przełomów erozyjnych na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej, co podkreśla wyjątkowe walory krajobrazowe i przyrodnicze. Około 60% powierzchni gminy wchodzi w skład Jurajskiego Parku Krajobrazowego lub stanowi jego otulinę, co czyni ochronę środowiska jednym z priorytetów w rozwoju gminy.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 786, która łączy Częstochowę z Kielcami, zapewniając dogodne połączenia z większymi ośrodkami miejskimi w regionie.

Grafika 2 Położenie gminy Mstów.

Źródło: Opracowanie własne

Historia Mstowa sięga XII wieku, kiedy to miejscowość funkcjonowała jako ważny ośrodek handlowy i religijny. W XIII wieku osiedlili się tu kanonicy regularni laterańscy, zakładając klasztor, który przez wieki pełnił kluczową rolę w życiu duchowym i kulturalnym regionu. W późniejszych wiekach Mstów rozwijał się jako lokalne centrum rzemiosła i handlu, co zostało wspierane przez liczne przywileje

królewskie.¹ Dziedzictwo historyczne gminy do dziś jest widoczne w postaci zabytków sakralnych, pozostałości średniowiecznego układu urbanistycznego oraz zachowanych tradycji kulturowych.

Gospodarka gminy opiera się głównie na rolnictwie, sadownictwie i drobnej przedsiębiorczości. Żyzne gleby sprzyjają uprawie zbóż, warzyw oraz owoców, a jabłka stanowią jeden z najważniejszych produktów eksportowych regionu. W ostatnich latach coraz większe znaczenie odgrywa turystyka, napędzana wyjątkowymi walorami krajobrazowymi i przyrodniczymi. Malownicze krajobrazy, przełom Warty, lasy liściaste oraz unikalne formacje skalne przyciągają miłośników natury i aktywnego wypoczynku. Obszary chronione oraz różnorodność fauny i flory stanowią doskonałe warunki dla rozwoju turystyki ekologicznej i agroturystyki. Rozwój infrastruktury i szlaków turystycznych w ostatnich latach sprawia, że gmina staje się coraz bardziej atrakcyjna dla odwiedzających.

Infrastruktura społeczna i techniczna w gminie jest systematycznie modernizowana. Mieszkańcy mają dostęp do sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej, a także do infrastruktury edukacyjnej w postaci szkół podstawowych i przedszkoli. Funkcjonują tu również ośrodki zdrowia, placówki opieki społecznej oraz instytucje kulturalne, które wspierają aktywność mieszkańców i podnoszą jakość życia.

Gmina Mstów jest częścią Subregionu Północnego Województwa Śląskiego, obejmującego teren powiatu częstochowskiego oraz powiaty: kłobucki, lubliniecki i myszkowski. Subregion ten wyróżnia się zróżnicowanymi funkcjami społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi, które obejmują zarówno intensywnie zurbanizowane obszary Częstochowy, jak i tereny wiejskie o dużym potencjale rolniczym, turystycznym i środowiskowym, takie jak gmina Mstów. Subregion Północny jest zdefiniowany jako obszar funkcjonalny charakteryzujący się współzależnościami gospodarczymi, społecznymi i przestrzennymi między jednostkami w jego granicach. Dominującym ośrodkiem subregionu jest Częstochowa, pełniąca rolę głównego miasta centralnego, wokół którego skupiają się procesy rozwojowe. Mniejsze miejscowości, w tym gmina Mstów, współtworzą zaplecze funkcjonalne Częstochowy, oferując zasoby przestrzenne, przyrodnicze i rekreacyjne.

Gmina Mstów znajduje się w strefie wpływów Częstochowy, co wyraża się w intensywnych relacjach funkcjonalnych w zakresie dojazdów do pracy, edukacji oraz korzystania z usług ponadlokalnych. Dzięki bliskości miasta gmina może korzystać z infrastruktury miejskiej, a jednocześnie pełni funkcję zaplecza rekreacyjnego i mieszkalnego.

Obszar Subregionu Północnego jest dobrze skomunikowany wewnętrznie, a gmina Mstów korzysta z dogodnych połączeń z innymi jednostkami regionu. Droga wojewódzka nr 786 zapewnia szybki dostęp do Częstochowy oraz innych części województwa. Zewnętrzna dostępność komunikacyjna gminy jest wspierana przez bliskość Częstochowy, która oferuje infrastrukturę kolejową i drogową, umożliwiającą połączenia z większymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi.

¹ <https://www.mstow.pl/art/1,historia>

3. Diagnoza sfery społecznej

Ludność i procesy demograficzne

Gmina Mstów od kilku lat utrzymuje względnie stabilną liczbę mieszkańców, co wyróżnia ją na tle wielu gmin o podobnym charakterze. W latach 2018–2022 populacja gminy oscylowała wokół 10,8 tys. mieszkańców, przy czym największą liczbę odnotowano w 2019 roku (wg danych GUS 10 834 osoby), a w kolejnych latach nastąpiły nieznaczne wahania. W 2022 roku liczba mieszkańców wynosiła 10 832 osoby, co oznacza niewielki wzrost w porównaniu do roku poprzedniego.

Stabilność liczby ludności wynika z kilku czynników. Po pierwsze, gmina ma korzystne warunki do osiedlania się, zwłaszcza dla osób szukających spokojnego miejsca do życia w pobliżu większego ośrodka miejskiego, jakim jest Częstochowa. Po drugie, dodatnie saldo migracji pozwala rekompensować ujemny przyrost naturalny. Niemniej jednak warto zwrócić uwagę na zmiany w strukturze wieku mieszkańców, które mogą mieć istotny wpływ na przyszły rozwój gminy.

Starzenie się ludności jest jednym z kluczowych wyzwań demograficznych zarówno w skali kraju, jak i w kontekście gminy Mstów. Analiza struktury wieku mieszkańców w latach 2018–2022 wskazuje na wyraźny wzrost udziału osób starszych przy jednoczesnym spadku liczby osób w wieku produkcyjnym. Liczba dzieci i młodzieży (0–17 lat) w 2022 roku wynosiła 2 004 osoby, co stanowiło 18,5% ogółu mieszkańców. To wynik lepszy niż średnia dla powiatu częstochowskiego (17,5%) oraz województwa śląskiego (17,4%), co sugeruje, że gmina wciąż pozostaje atrakcyjna dla rodzin z dziećmi. Mimo to, w stosunku do 2018 roku (2 048 osób) zauważalny jest niewielki spadek w tej grupie wiekowej. Liczba osób w wieku produkcyjnym (18–64 lata) w 2022 roku wynosiła 6 508 osób, co odpowiadało 60,1% populacji. W porównaniu do 2018 roku (6 768 osób, 62,4%) odnotowano spadek o 2,3 punktu procentowego. Największy wzrost odnotowano w grupie osób w wieku poprodukcyjnym (65+ lat), których liczba w 2022 roku wynosiła 2 320 osób (21,4%), w porównaniu do 2 140 osób (19,7%) w 2018 roku. Oznacza to wzrost o 1,7 punktu procentowego w ciągu czterech lat, co potwierdza ogólnopolski trend starzenia się społeczeństwa.

Jednym z kluczowych wskaźników demograficznych jest przyrost naturalny, czyli różnica między liczbą urodzeń a liczbą zgonów. W gminie Mstów w ostatnich latach obserwuje się niekorzystne tendencje w tym zakresie. W 2018 roku przyrost naturalny wynosił 0,46 na 1000 mieszkańców, co oznaczało niewielką przewagę urodzeń nad zgonami. W 2019 roku wskaźnik ten spadł do -0,28, co oznaczało pierwsze oznaki przewagi liczby zgonów nad urodzeniami. W 2020 roku przyrost naturalny wynosił już -2,98, co było efektem rosnącej liczby zgonów, szczególnie w kontekście pandemii COVID-19. W 2021 roku sytuacja była jeszcze mniej korzystna – przyrost naturalny wyniósł -4,71, co było najniższą

wartością w analizowanym okresie. W 2022 roku nastąpiła niewielka poprawa, ale wskaźnik nadal pozostawał ujemny i wynosił -2,96.

W 2018 roku saldo migracji wynosiło 2,87 na 1000 mieszkańców, a w kolejnych latach systematycznie rośnie, osiągając w 2019 roku poziom 3,43, a w 2020 roku – 4,39. Najwyższą wartość odnotowano w 2021 roku, gdy wskaźnik ten wyniósł 5,17 na 1000 mieszkańców, co potwierdzało intensyfikację procesów osiedleńczych. Rok 2022 przyniósł niewielki spadek, jednak saldo migracji na poziomie 4,89 nadal świadczy o utrzymującym się wysokim zainteresowaniu gminą jako miejscem zamieszkania.

Trend ten jest szczególnie istotny w kontekście spadającego odsetka osób w wieku produkcyjnym i rosnącego udziału seniorów. Utrzymanie dodatniego salda migracji może stanowić kluczowy element strategii demograficznej gminy. Warto zwrócić uwagę, że w porównaniu do powiatu częstochowskiego i województwa śląskiego, gdzie saldo migracji jest mniej korzystne lub ujemne, Mstów pozostaje atrakcyjnym miejscem do osiedlania się w regionie.

Migracje międzygminne pokazują, że gmina Mstów notuje znaczny odpływ mieszkańców, głównie do Częstochowy – w 2023 roku wyprowadziło się tam 45 osób, co czyni to miasto najczęstszym kierunkiem migracji. W drugą stronę przepływ jest jednak większy – w tym samym roku do gminy Mstów z Częstochowy przeniosło się 68 osób. Można więc zauważyć, że gmina pełni częściowo funkcję „sypialni” dla osób, które pracują w mieście, ale wybierają podmiejskie tereny do życia. Mimo tego bilans migracji na przestrzeni ostatnich lat nie jest jednoznacznie korzystny, gdyż widać również odpływ do innych gmin w regionie, takich jak Kłomnice, Olsztyn czy Rędziny.

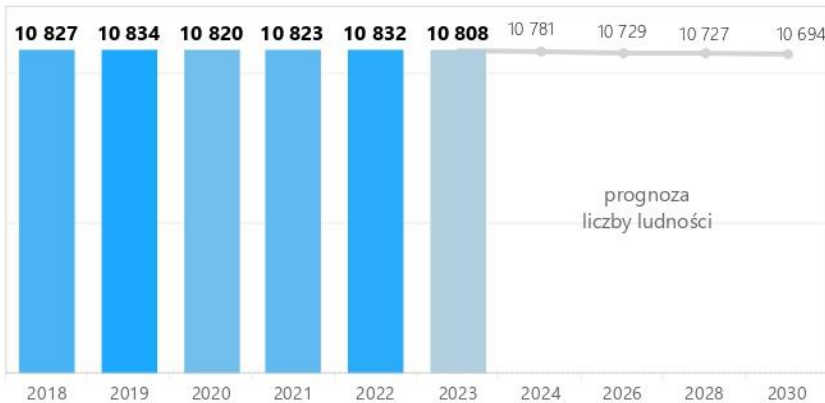
Pod względem przepływów pracowniczych gmina Mstów jest silnie powiązana z Częstochową – w 2023 roku aż 2 182 mieszkańców gminy pracowało w tym mieście. Duża część dojeżdżała także do pobliskich miejscowości, takich jak Rędziny (109 osób), Olsztyn (54 osoby) czy Kłomnice (40 osób). Natomiast do Mstowa dojeżdżało do pracy znacznie mniej osób, głównie z Kłomnic (81 osób), Rędzin (34 osoby) czy Olsztyna (28 osób). Świadczy to o tym, że Mstów pełni przede wszystkim rolę mieszkaniową dla osób pracujących w większych ośrodkach miejskich, a nie jest samodzielnym centrum zatrudnienia.

Zdaniem 78,6% ankietowanych mieszkańców gmina Mstów jest dobrym miejscem do życia, 8,3% ma odmienne zdanie, a pozostałe 13% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie. Zadowolenie z miejsca zamieszkania zostało odzwierciedlone w odpowiedziach o perspektywy i plany migracyjne, w których 68% mieszkańców wskazało chęć pozostania w obecnym miejscu.

Demografia

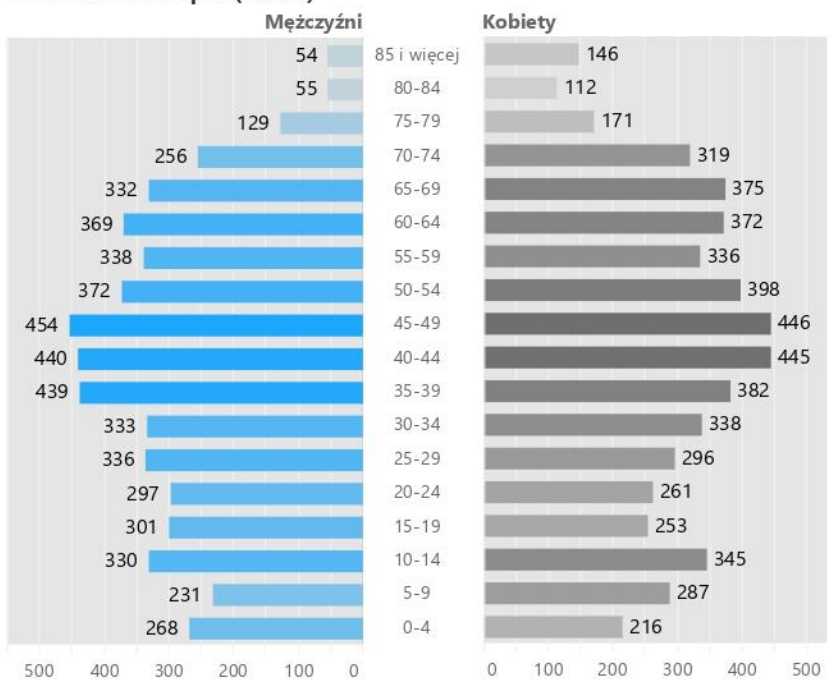
Stan ludności

Saldo migracji na 1000 ludności

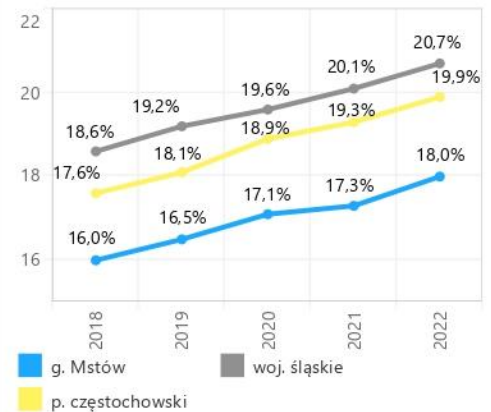

Piramida wieku i płci (2022r.)

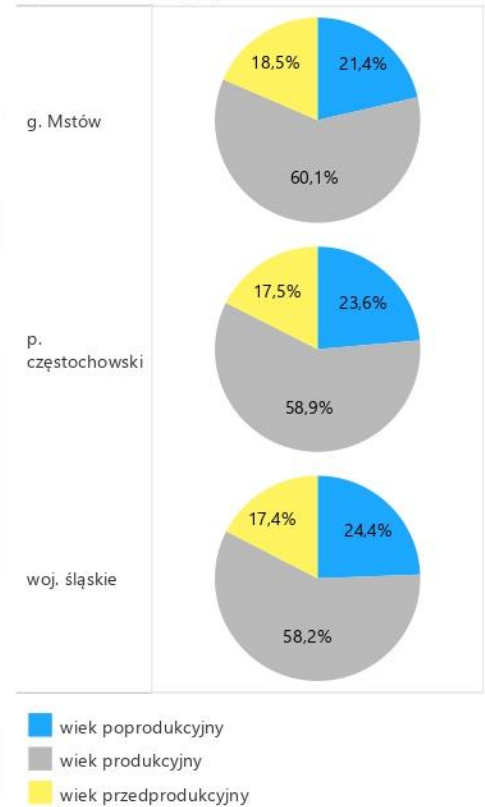
Wskaźnik obciążenia demograficznego

-odsetek osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem-

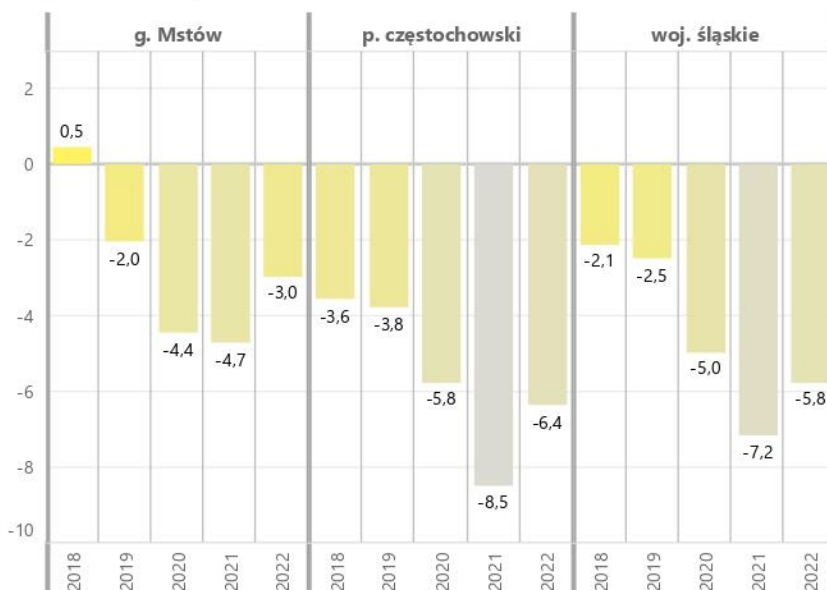

Udział ludności

-wg ekonomicznych grup wieku w 2022 r.-

Przyrost naturalny na 1000 ludności

źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2018-2023

Kapitał społeczny

Aktywność organizacji społecznych, fundacji oraz innych podmiotów tzw. trzeciego sektora odgrywa istotną rolę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego w gminie. W 2023 roku na terenie gminy działały łącznie 23 stowarzyszenia i organizacje społeczne oraz 1 fundacja, co w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców daje wskaźnik 25 organizacji. Jest to wynik niższy niż średnia dla powiatu częstochowskiego (32) i województwa śląskiego (33). Świadczy to o umiarkowanym poziomie aktywności społecznej mieszkańców oraz potencjale do dalszego rozwoju inicjatyw obywatelskich i wspólnotowych.

Gmina Mstów należy do dwóch kluczowych związków i grup działania, które umożliwiają współpracę w ramach szerszych struktur regionalnych:

- 1) Związek Gmin i Powiatów Subregionu Północnego Województwa Śląskiego Subregion Północny obejmuje gminy i powiaty w północnej części województwa śląskiego, z głównym ośrodkiem w Częstochowie. Jego działalność koncentruje się na koordynacji rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego. Celem Związku jest m.in.:
 - wspieranie rozwoju infrastruktury transportowej i komunikacyjnej,
 - ochrona środowiska i rozwój zrównoważony,
 - promowanie turystyki i dziedzictwa kulturowego,
 - wspólne pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej.

W ramach Subregionu Północnego gmina uczestniczy w projektach związanych z turystyką, m.in. rozwijaniem tras rowerowych w Jurze Krakowsko-Częstochowskiej, co sprzyja integracji funkcjonalnej regionu.

- 2) Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo Północnej Jury” (LGD PPJ) jest organizacją skupiającą gminy regionu Jury Krakowsko-Częstochowskiej, w tym Mstów. Działania grupy obejmują:
 - wspieranie rozwoju lokalnych inicjatyw na terenach wiejskich,
 - promocję dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Jury,
 - integrację społeczną i rozwój współpracy.

Gmina aktywnie uczestniczy w projektach realizowanych przez LGD PPJ, takich jak wsparcie dla lokalnych przedsiębiorstw czy organizacja wydarzeń promujących produkty regionalne.

Frekwencja wyborcza w gminie Mstów pokazuje zmienność zaangażowania mieszkańców w życie publiczne. W 2018 roku frekwencja w wyborach samorządowych była wysoka, wynosząc:

- 59,12% dla wyborów wójtów,
- 59,13% dla wyborów rad powiatów,
- 59,12% dla wyborów sejmików województw.

Był to wynik wyższy niż średnia dla powiatu częstochowskiego (58%) i województwa śląskiego (od 52% do 54%). W 2024 roku frekwencja spadła, wynosząc:

- 52,17% dla wyborów wójtów,
- 52,25% dla wyborów rad powiatów,
- 52,22% dla wyborów sejmików województw.

Mimo spadku, wyniki te nadal przewyższały średnią wojewódzką (48–51%), co sugeruje, że mieszkańcy gminy są względnie zaangażowani w wybory lokalne, choć widoczny jest trend spadkowy.

Jedno z pytań zawartych w ankiecie dotyczyło obserwowanych problemów społecznych, które dotyczą gminy Mstów. Najwięcej respondentów wskazało na migrację młodych mieszkańców do większych ośrodków (18,2%), alkoholizm (16,1%), niską aktywność społeczną i obywatelską (15,3%), zaśmiecenie okolicy (15,0%) oraz wandalizm/niszczenie mienia publicznego (13,9%). Wśród odpowiedzi pojawiła się także samotność, wykluczenie osób starszych. W innym pytaniu, które dotyczyło słabych stron gminy 30% wskazało na brak infrastruktury (zdrowotnej, opiekuńczej, przedszkolnej) i miejsc pracy. Odpowiedzi respondentów wskazują zatem na szereg różnych problemów społecznych, które mogą być wynikiem marginalizacji gminy w skali regionalnej.

Pomoc społeczna

Główną instytucją realizującą zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Mstowie, którego priorytetowe cele to między innymi udzielanie pomocy osobom i rodzinom w sytuacjach kryzysowych, wsparcie dla rodzin zastępczych, wypłata świadczeń finansowych oraz organizacja usług opiekuńczych.

W 2023 roku, w ramach zadań własnych gminy, przeznaczono ponad 702 tys. zł na świadczenia społeczne – co oznacza wzrost o 42% w porównaniu do roku 2018 (407 308,00 zł).

Analiza danych wskazuje na zmienność w liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej. W analizowanym okresie – po początkowym wzroście następowały zarówno spadki, jak i kolejne wzrosty. Taka dynamika może odzwierciedlać modyfikacje kryteriów przyznawania wsparcia oraz wpływ czynników społeczno-ekonomicznych na zapotrzebowanie na pomoc.

Największą grupę stanowiły rodziny emerytów i rencistów – ich udział wyniósł blisko 26% i wzrósł o blisko 14 punktów procentowych w porównaniu z 2018 rokiem, podczas gdy wskaźnik rodzin z dziećmi korzystających z pomocy zmniejszył się o 20 punktów procentowych. Dane te odzwierciedlają starzenie się społeczności i rosnące zapotrzebowanie na wsparcie dla seniorów.

W analizowanym okresie głównymi przyczynami przyznawania świadczeń były niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu choroby

i niepełnosprawności wzrosła – co biorąc pod uwagę strukturę rodzin sugeruje, że dotyczy to głównie osób starszych. W 2018 roku bezrobocie stanowiło najczęstszy powód przyznawania świadczeń, jednakże liczba rodzin uprawnionych do pomocy z tego tytułu spadła o 63% w porównaniu do 2023 roku. Liczba rodzin pobierających świadczenia z tytułu ubóstwa utrzymuje się na podobnym poziomie.

W badanym okresie dominowały zasiłki celowe, a największe kwoty przeznaczano na zasiłki stałe. W 2023 roku przyznano zasiłki celowe i okresowe odpowiednio 113 i 10 osobom – co oznacza spadek o 23,1% i 41,2% w porównaniu z 2018 rokiem. Ze świadczeń pieniężnych skorzystało 90 rodzin (o 27% więcej niż w 2018), natomiast ze świadczeń niepieniężnych – 56 rodzin, co stanowiło wzrost o niecałe 4%.

W 2023 r. z usług opiekuńczych korzystały 32 osoby w gminie, o 9 mniej w porównaniu z rokiem 2018. Choć liczba udzielanych świadczeń utrzymywała się w okolicach 4 tysięcy, ich wartość wzrosła o 60,9%, co wynika zarówno z inflacji, jak i rosnących kosztów opieki. W związku z postępującym starzeniem się społeczności, gmina musi liczyć się z systematycznym wzrostem kosztów tego rodzaju usług.

W 2022 roku na 10 tys. mieszkańców przypadało 115 beneficjentów pomocy społecznej, co jest wartością znacznie niższą niż w powiecie częstochowskim (257) czy województwie śląskim (239). Warto jednak zauważyć, że w gminie Mstów ten wskaźnik spadł o ponad 55% w latach 2018–2022, co świadczy o ogólnym zmniejszeniu zapotrzebowania na pomoc społeczną. Mimo to rośnie popyt na konkretne usługi, przede wszystkim opiekuńcze, skierowane do osób starszych.

Ankietowani przeciętnie oceniają działalność instytucji pomocy społecznej. Zaledwie 7,1% respondentów oceniło ją jako bardzo dobrze, a 13,1% jako dobrze. Natomiast 17,9% wskazało na ocenę negatywną („źle”), a 9,5% oceniło działalność instytucji jako bardzo źle. Największą grupę stanowiło 52,4% badanych, którzy ocenili działalność instytucji jako przeciętną („ani dobrze, ani źle”).

Ochrona zdrowia

Na terenie gminy Mstów opiekę zdrowotną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Zespół Ośrodków Zdrowia Gminy Mstów, z główną siedzibą przy ul. Wolności 58 w Mstowie oraz filią w Mokreszy przy ul. Kościelnej 22. W ramach podstawowej opieki zdrowotnej placówka ta obsługuje 5 321 zadeklarowanych pacjentów, którym w 2023 roku udzielono 20 076 porad oraz wykonano usługiz zakresu opieki środowiskowej. Na terenie gminy funkcjonują także

niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej: Przychodnia Lekarska „VENA” sp. z o.o. (ul. Gminna 14) oraz „BETA-DENT” (ul. Wolności 58b)².

Analiza liczby udzielonych porad lekarskich w latach 2018–2022 wskazuje na pewne wahania w dostępie do opieki medycznej. W 2018 roku udzielono 42 324 porady, w 2019 roku liczba ta nieznacznie spadła do 42 234, natomiast w 2020 roku nastąpił znaczący wzrost do 52 502 porad. W kolejnych latach odnotowano spadek: w 2021 roku do 48 830, a w 2022 roku do 48 464 porad. Warto zauważyć, że mimo spadku w ostatnich dwóch latach, liczba porad w 2022 roku była wyższa o 14,5% w porównaniu z 2018 rokiem.

Porównując te dane z powiatem częstochowskim, obserwujemy ogólny trend wzrostowy w liczbie udzielanych porad lekarskich. W 2018 roku w powiecie udzielono 573 172 porady, w 2019 roku 572 246, w 2020 roku nastąpił spadek do 514 554, ale w 2021 roku liczba ta wzrosła do 544 389, a w 2022 roku osiągnęła 596 552 porady. Wzrost liczby porad w powiecie może świadczyć o zwiększonym zapotrzebowaniu na usługi medyczne lub poprawie dostępności świadczeń.

Analiza wskaźnika zgonów na 100 tys. mieszkańców w gminie Mstów w latach 2018–2022 pokazuje niepokojący trend wzrostowy do 2020 roku, po czym następuje stopniowy spadek. W 2018 roku wskaźnik wynosił 980, w 2019 roku wzrósł do 1 043, a w 2020 roku osiągnął najwyższą wartość 1 276. W 2021 roku odnotowano spadek do 1 182, a w 2022 roku do 1 111. Mimo spadku w ostatnich latach, wskaźnik zgonów w 2022 roku był wyższy o 13,4% w porównaniu z 2018 rokiem.

Dla porównania, w powiecie częstochowskim wskaźnik zgonów na 100 tys. mieszkańców również wykazywał tendencję wzrostową do 2021 roku, po czym nastąpił spadek. W 2018 roku wynosił 1 220, w 2019 roku 1 208, w 2020 roku wzrósł do 1 370, w 2021 roku osiągnął najwyższą wartość 1 558, a w 2022 roku spadł do 1 345. Warto zauważyć, że wskaźnik zgonów w powiecie był wyższy niż w gminie Mstów w analizowanych latach.

W 2022 roku głównymi przyczynami zgonów w powiecie częstochowskim były choroby układu krążenia (41,3%) oraz nowotwory (22,1%). Choroby układu oddechowego stanowiły 4,3% przyczyn zgonów.

Biorąc pod uwagę rosnącą liczbę zgonów spowodowanych chorobami układu krążenia i nowotworami, istotne jest wprowadzenie działań profilaktycznych oraz promujących zdrowy tryb życia wśród mieszkańców gminy Mstów. Zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów, organizacja programów edukacyjnych oraz wsparcie inicjatyw prozdrowotnych mogą przyczynić się do poprawy stanu zdrowia społeczności lokalnej.

² Raport o stanie Gminy Mstów za 2023 rok (<https://www.bip.mstow.finn.pl/bipkod/20892049>)

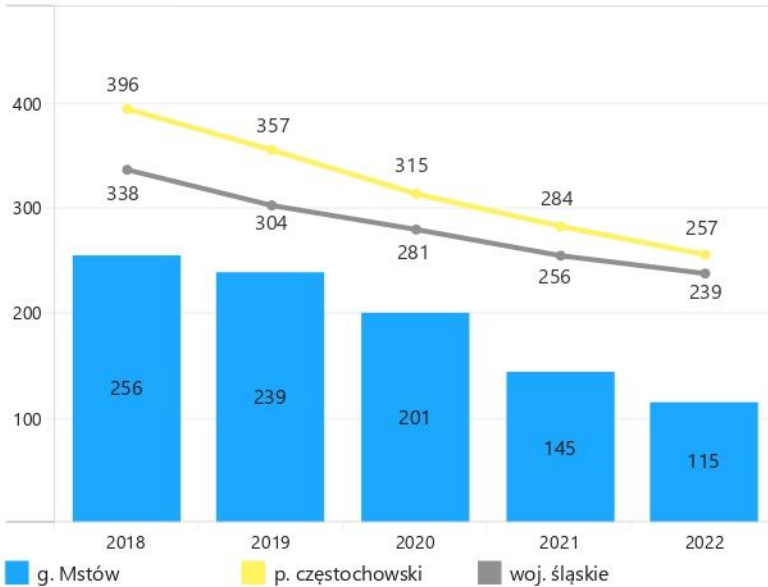
Ocena sektora ochrony zdrowia w gminie wskazuje na istotne braki w dostępności do świadczeń medycznych, co potwierdzają wyniki przeprowadzonych badań ankietowych. Aż 56,4% respondentów uznaje dostęp do lekarza rodzinnego za niewystarczający, natomiast 67,9% wskazuje na liczne bariery w dostępie do usług specjalistycznych. Deficyt kadry medycznej w gminie Mstów oraz jej otoczeniu skutkuje koniecznością korzystania przez mieszkańców z usług medycznych poza lokalnym rynkiem, przede wszystkim w Częstochowie. Dodatkowo, 10% ankietowanych wskazuje, że ograniczona dostępność do opieki zdrowotnej stanowi kluczowy obszar wymagający interwencji.

Należy podkreślić, że problem ten ma charakter systemowy i ogólnokrajowy, a jego uwarunkowania zależą w znacznym stopniu od polityki państwa. Gmina nie dysponuje pełnymi kompetencjami w kształtowaniu krajowych strategii zdrowotnych, jednakże może podejmować lokalne działania zmierzające do optymalizacji systemu opieki zdrowotnej. Inicjatywy takie jak zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów, wdrażanie programów edukacyjnych w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz wsparcie projektów prozdrowotnych mogą przyczynić się do poprawy stanu zdrowia społeczności lokalnej i podnieść efektywność lokalnych działań profilaktycznych.

Pomoc społeczna i ochrona zdrowia

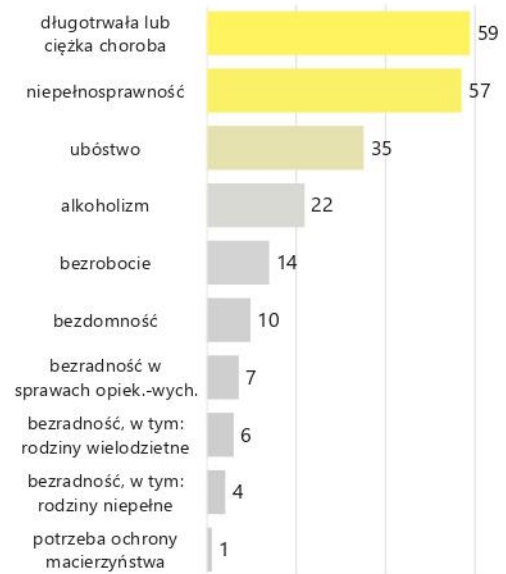
Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej

-na 10 tys. ludności-

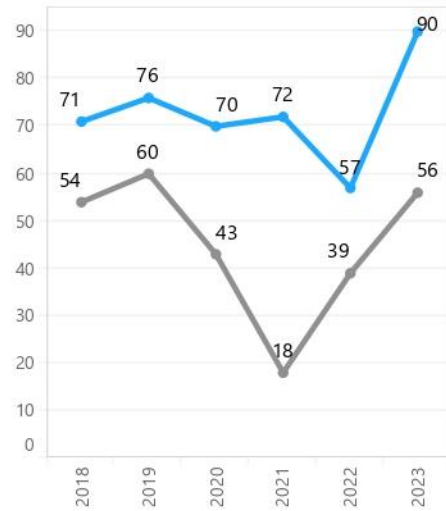
Rodziny, którym przynano pomoc

-wg głównych przyczyn w 2023 r.-

Świadczenia pieniężne i niepieniężne

-liczba rodzin objętych świadczeniami-

■ Świadczenia niepieniężne
■ Świadczenia pieniężne

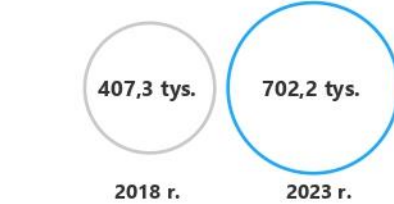
Usługi opiekuńcze ogółem

-w 2023 r.-

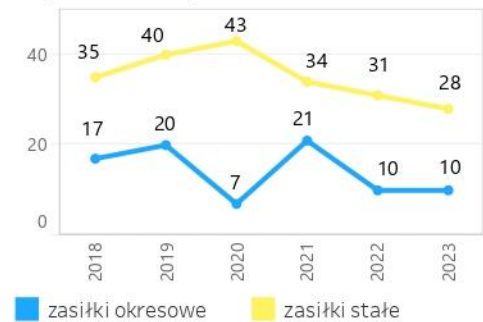

Kwota udzielonych świadczeń

w ramach zadań własnych gminy [pln]

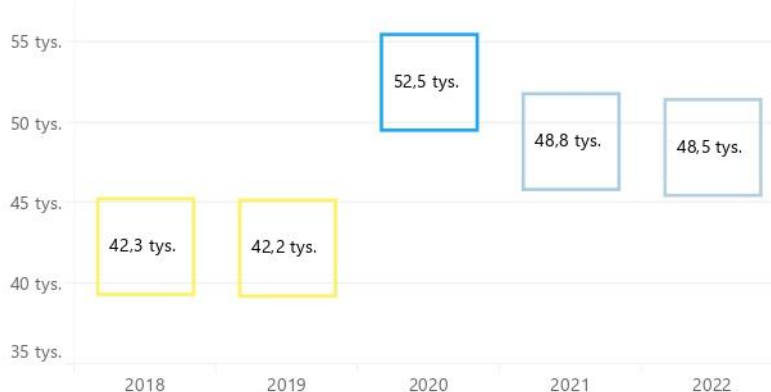

Liczba osób korzystających z zasiłków stałych i okresowych

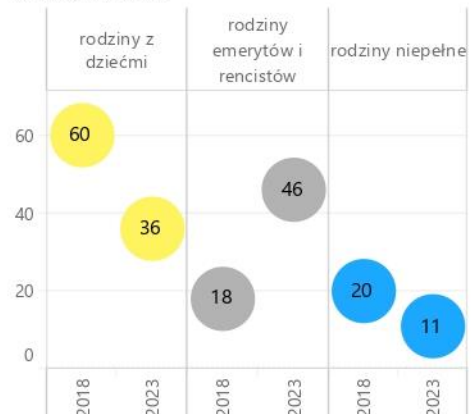
Podstawowa opieka zdrowotna

-udzielone porady ogółem-

Struktura rodzin objętych pomocą społeczną

-w 2018 r. i 2023 r.-

Edukacja i wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Mstów funkcjonuje rozbudowana sieć placówek oświatowych, obejmująca szkoły podstawowe i przedszkola w różnych miejscowościach. W skład placówek edukacyjnych wchodzi:

- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Mstowie,
- Szkoła Podstawowa w Kucharach,
- Szkoła Podstawowa im. Kornela Makuszyńskiego w Brzyszkowie,
- Szkoła Podstawowa im. św. Huberta w Krasicach,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Jana Pawła II w Jaskrowie,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Małusach Wielkich,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Zawadzie,
- Przedszkole w Wancerzowie,
- Przedszkole w Siedlcu.

W gminie Mstów współczynnik skolaryzacji brutto dla szkół podstawowych wykazuje tendencję spadkową – wyniósł on 83,14% w 2018 roku i obniżył się do 77,41% w 2022 roku. W porównaniu, powiat częstochowski osiągał wyższe wartości, oscylując wokół 89–83%, a średnia dla województwa śląskiego utrzymuje się na poziomie około 96%. Taka różnica sugeruje, że gmina Mstów ma niższy udział dzieci uczęszczających do szkół podstawowych. Zgodnie z danymi GUS, w 2022 roku wychowaniem przedszkolnym w gminie Mstów objętych było 436 dzieci w wieku 3–6 lat. Oznacza to wzrost o 18,5% w stosunku do 2018 roku, kiedy to liczba ta wynosiła 368 dzieci. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł w 2022 roku 76,4%, co jest wynikiem niższym w porównaniu do średniej powiatu częstochowskiego (89,3%) oraz województwa śląskiego (76,4%). Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wskazuje na poprawiający się dostęp do opieki przedszkolnej, choć wskaźniki pozostają poniżej średniej regionalnej. W 2024 r. powstał pierwszy w gminie żłobek, zapewniający opiekę dzieciom do 3 roku życia. Instytucja zlokalizowana jest w miejscowości Jaskrów.

W 2023 roku wyniki egzaminu ósmoklasisty w gminie Mstów kształtowały się następująco:

- Język polski: 64,82%, nieznacznie poniżej średniej powiatowej (65,15%) i wojewódzkiej (65,37%),
- Matematyka: 53,39%, nieco powyżej średniej powiatowej (53,19%) i wyraźnie powyżej wojewódzkiej (51,82%),
- Język angielski: 65,81%, wynik zbliżony do średniej powiatowej (64,12%) i wojewódzkiej (65,97%).

Najwyżej ocenianym przez respondentów aspektem edukacji była jakość infrastruktury oświatowej (47,6%). Największe niezadowolenie wywołała natomiast dostępność żłobków, którą negatywnie oceniło aż 79,8% badanych. Poprawy wymaga również dostępność różnych form atrakcyjnego spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży –

41,7% respondentów oceniło ją negatywnie.

Kultura

Na terenie gminy Mstów funkcjonują dwie główne instytucje kultury: Gminny Ośrodek Kultury w Mstowie (GOK) oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Mstowie. Instytucje te pełnią kluczową rolę w rozwijaniu życia kulturalnego mieszkańców oraz zachowaniu dziedzictwa kulturowego.

Głównym zadaniem GOK jest organizowanie wydarzeń kulturalnych, wspieranie inicjatyw społeczno-kulturalnych oraz propagowanie tradycji lokalnych. Organizowane są liczne warsztaty artystyczne, zajęcia taneczne i teatralne oraz imprezy plenerowe, skierowane zarówno do dzieci, jak i dorosłych. Ważnym elementem działalności GOK jest współpraca ze szkołami i organizacjami pozarządowymi, które wspólnie organizują wydarzenia takie jak Mstowska Noc Świętojańska czy Święto Jabłka – jedno z najważniejszych cyklicznych wydarzeń w gminie. GOK od lat zmagają się jednak z ograniczeniami wynikającymi z niewystarczającej przestrzeni oraz stanu technicznego budynku. Większe wydarzenia organizowane są na stadionie „Warty Mstów”, co ogranicza ich realizację głównie do sezonu letniego.

W latach 2018–2022 liczba imprez organizowanych przez GOK oraz inne instytucje kulturalne w gminie utrzymywała się na poziomie 6–8 rocznie. Najwięcej uczestników odnotowano w 2018 roku – 6000 osób, podczas gdy w 2022 roku w imprezach wzięło udział 2626 osób, co wskazuje na pewne zmniejszenie zaangażowania mieszkańców. Na frekwencję wpłynęła pandemia COVID-19, jednak obserwuje się stopniowy powrót zainteresowania wydarzeniami kulturalnymi.

Gminna Biblioteka Publiczna w Mstowie pełni ważną rolę w upowszechnianiu czytelnictwa oraz edukacji kulturalnej. W 2022 roku liczba zarejestrowanych czytelników wyniosła 541 osób, co stanowiło wzrost w porównaniu z rokiem 2021 (474 osoby). W tym samym roku wypożyczono ponad 12 tys. książek, co świadczy o stale rozwijającej się ofercie bibliotecznej.

Biblioteka organizuje również spotkania autorskie, warsztaty literackie oraz zajęcia dla dzieci, które mają na celu popularyzację literatury i rozwój zainteresowań artystycznych. Jednak podobnie jak GOK, placówka wymaga modernizacji oraz doposażenia i dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Dziedzictwo kulturowe i zabytki

Gmina Mstów to miejsce o bogatej historii, którego dziedzictwo sięga wczesnego średniowiecza. Już od czasów, gdy w Mstowie funkcjonował klasztor kanoników regularnych, rozwijała się tu intensywna działalność gospodarcza, religijna i osadnicza. Historyczne centrum miasta, z typowym dla średniowiecznych miast układem urbanistycznym, wciąż zachowuje ślady dawnej organizacji – rynek, układ ulic i pierwotne parcelowanie, które świadczą o wielowiekowej tradycji tego miejsca.

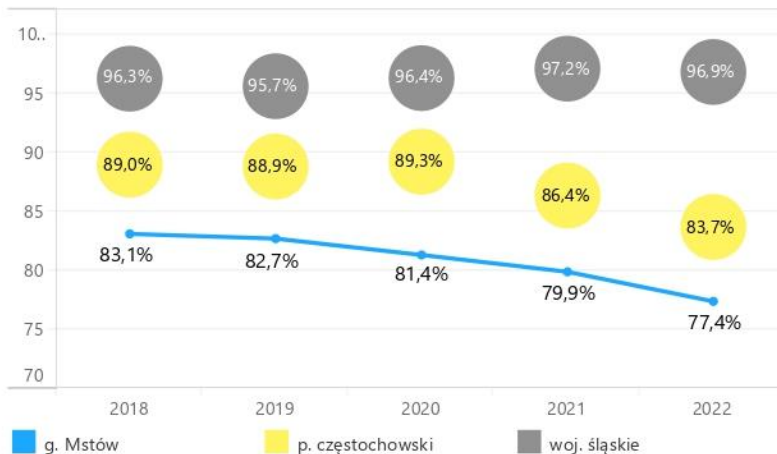
Historyczny rozwój osadnictwa wpłynął na kształtowanie się zarówno miejskiej, jak i wiejskiej zabudowy, a dziedzictwo kulturowe regionu odzwierciedla połączenie tradycji rolniczej, rzemieślniczej oraz sakralnej. Według gminnej ewidencji zabytków nieruchomości, w gminie zidentyfikowano łącznie 71 zabytków, z czego 3 obiekty są ujęte w rejestrze zabytków województwa śląskiego (układ urbanistyczny w Mstowie, kaplica cmentarna pw. św. Wojciecha, zespół klasztorny kanoników regularnych). Istotnym elementem dziedzictwa kulturowego gminy jest historyczny układ urbanistyczny Mstowa. Już w średniowieczu, na wzór miasta Środy, osada targowa została urządzona zgodnie z zasadami prawa niemieckiego w odmianie średzkiej. W centrum wyznaczono prostokątny rynek, wokół którego ułożyła się regularna siatka ulic. Na wydzielonych parcelach, o stosunkowo dużej powierzchni, budowano nie tylko domy mieszkalne, ale również budynki gospodarcze – stodoły, inwentarskie czy browary, co świadczy o wielofunkcyjnym charakterze przestrzeni miejskiej. Kluczowym punktem była także siedziba władz miejskich, ulokowana bezpośrednio na rynku oraz kościół parafialny. Na terenie gminy zachowały się przykłady tradycyjnych zabudowań wiejskich – zagrody wielobudynkowe, gdzie dom mieszkalny, stodoła oraz budynki gospodarcze tworzyły zwartą całość.

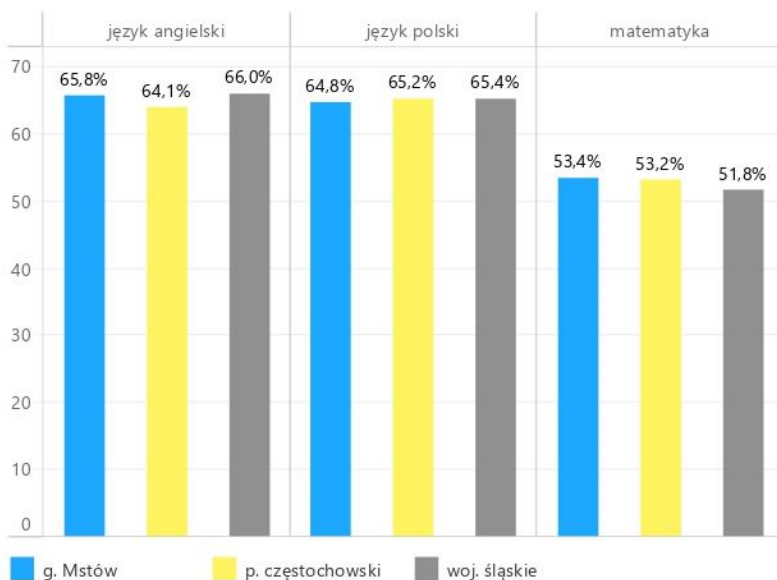
Zarówno dostępność, jak i atrakcyjność oferty kulturalnej oceniono przez respondentów zróżnicowanie – pozytywnie, odpowiednio przez 25% i 26,6%, natomiast negatywnie przez 32,1% oraz 39,3% badanych. Przewaga ocen negatywnych wskazuje na konieczność rozwoju oferty instytucji kultury oraz jej lepszego dostosowania do oczekiwań mieszkańców. W pytaniu o największe wady, 25% respondentów wskazało na brak atrakcji turystycznych i kulturalnych.

Edukacja i kultura

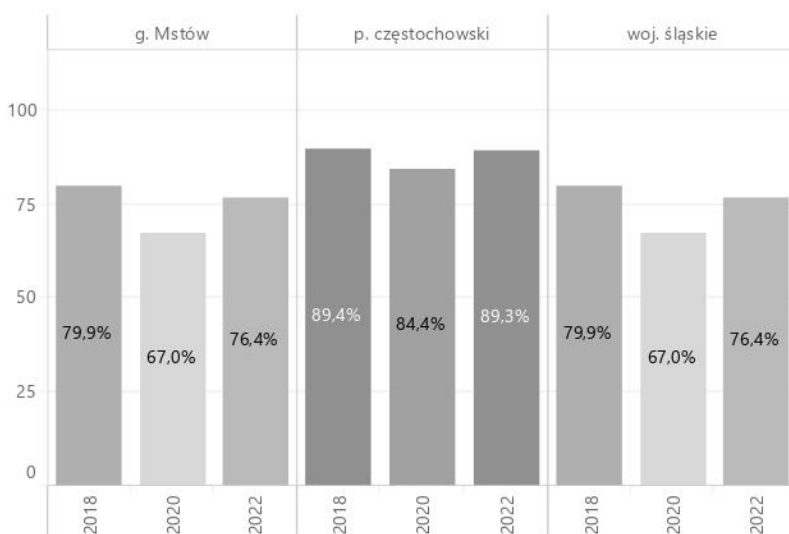
Współczynnik skolaryzacji brutto -szkoły podstawowe-

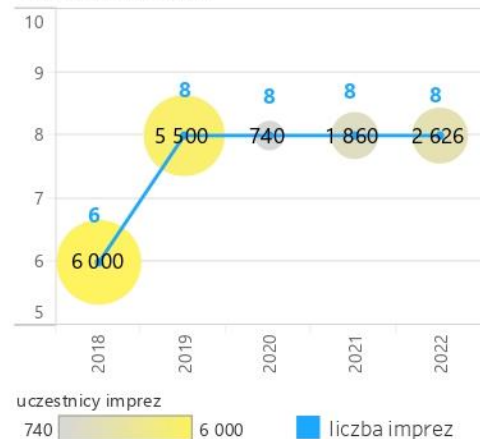
Wyniki egzaminu ósmoklasisty -w 2023 r.-

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowiem przedszkolnym

Imprezy organizowane przez centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice
-oraz liczba uczestników-

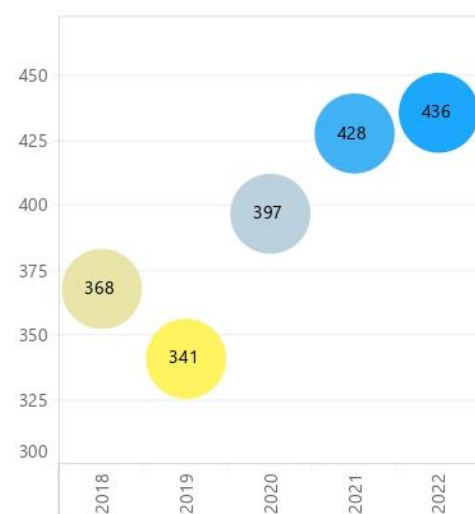
Czytelnicy bibliotek publicznych

-na 1000 ludności-

Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym

-w wieku 3 do 6 lat-

Sport i rekreacja

Gmina Mstów posiada rozwijającą się bazę sportowo-rekreacyjną wykorzystywaną przez mieszkańców oraz przyjezdnych. Kluczowe obiekty infrastruktury sportowej to:

1. Stadion „Warty Mstów”, który jest głównym obiektem sportowym w gminie. Na stadionie odbywają się treningi piłkarskie, mecze ligowe oraz wydarzenia masowe, takie jak imprezy plenerowe organizowane latem. Stadion dysponuje trybunami, które mogą pomieścić około 300 osób.
2. Zespół boisk sportowych przy szkołach podstawowych, gdzie znajdują się boiska wielofunkcyjne, umożliwiające grę w piłkę nożną, siatkówkę i koszykówkę, a także inne aktywności sportowe.
3. Siłownie zewnętrzne, rozmieszczone w kilku lokalizacjach, które cieszą się dużym zainteresowaniem mieszkańców, w szczególności w okresie wiosenno-letnim.
4. Place zabaw, które stanowią element infrastruktury rekreacyjnej dla najmłodszych mieszkańców.

Na terenie gminy Mstów działa siedem klubów sportowych, w tym:

- LKS „Warta Mstów”, Klub Sportowy ISKRA, Klub Sportowy BIAŁA GWIAZDA, Klub Sportowy DRAGON – kluby sportowe zrzeszający zarówno młodzież, jak i dorosłych zawodników,
- Uczniowskie Kluby Sportowe, funkcjonujące przy szkołach podstawowych, które organizują zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży.

Według danych GUS w 2022 roku liczba członków klubów sportowych wynosiła 119 osób, co w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców daje wskaźnik 22,2. Jest to wynik niższy niż średnia dla powiatu częstochowskiego (26,4 na 1000 mieszkańców) oraz średnia dla województwa śląskiego (29,2 na 1000 mieszkańców). Łączna liczba osób ćwiczących w klubach sportowych w 2022 roku wyniosła 240, co świadczy o umiarkowanym poziomie aktywności sportowej w gminie.

Gmina Mstów, położona na terenie Jurajskiego Parku Krajobrazowego, ma ogromny potencjał turystyczny. Malownicze położenie nad rzeką Wartą oraz urokliwe formacje skalne przyciągają jednodniowych turystów i miłośników aktywnego wypoczynku. Jednak infrastruktura turystyczna wymaga dalszego rozwoju. W gminie znajduje się jedynie 0,4 km dróg dla rowerów (stan na 2022 rok), co stanowi wyraźny deficyt w porównaniu do powiatu częstochowskiego czy województwa śląskiego. Przez Mstów przebiegają szlaki rowerowe, które wymagają lepszego oznakowania i rozbudowy.

Gmina organizuje różnorodne wydarzenia sportowe i rekreacyjne, takie jak turnieje piłkarskie czy imprezy biegowe, które promują aktywność fizyczną wśród mieszkańców. Ważnym wydarzeniem jest również Mstowska Noc Świętojańska, która przyciąga zarówno mieszkańców jak i turystów.

Respondenci pozytywnie ocenili dostępność placów zabaw, a także dostępność i jakość infrastruktury sportowej – odpowiednio 73,9%, 45,2% i 47,6% badanych wyraziło pozytywne zdanie na ten temat. W pytaniu dotyczącym wad gminy najczęściej wskazywano brak odpowiedniej infrastruktury, ze szczególnym uwzględnieniem niewykorzystania potencjału rzeki i zalewu Tasarki, co podkreśliło 30% respondentów. Wśród proponowanych działań, które powinny zostać zrealizowane przez władze miasta, dominowała inicjatywa rozwoju turystyki i rekreacji.

Mieszkalnictwo

W 2022 roku na terenie gminy Mstów znajdowało się 3 627 mieszkań, co oznacza wzrost o 6,5% w porównaniu z 2018 rokiem. Liczba mieszkań przypadających na 1 000 mieszkańców wyniosła w tym okresie 334,8, co jest wynikiem niższym niż średnia dla powiatu częstochowskiego (363,7) i województwa śląskiego (423,9).

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na jednego mieszkańca w gminie wyniosła w 2022 roku 35,1 m². Wskaźnik ten wzrósł z 31,2 m² w 2018 roku, co świadczy o poprawie standardów mieszkaniowych. Jest to wynik porównywalny ze średnią powiatową i wyższy niż średnia wojewódzka.

W latach 2018–2022 w gminie Mstów oddano do użytkowania łącznie 284 mieszkania, co daje średnio 57 mieszkań rocznie. Liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 1 000 mieszkańców w 2022 roku wyniosła 7,5, co jest wartością wyższą od średniej powiatowej i wojewódzkiej. W latach tych wydano także 310 pozwoleń na budowę nowych budynków mieszkalnych, co potwierdza intensywny rozwój budownictwa jednorodzinnego w gminie oraz zainteresowanie gminą pod względem osiedleńczym.

Gmina Mstów dysponuje 10 lokalami mieszkalnymi zlokalizowanymi w budynkach o różnym przeznaczeniu, takich jak szkoły, przychodnia lekarska oraz budynki komunalne. Łączna powierzchnia użytkowa tych lokali wynosi 494,54 m², z czego większość znajduje się w dobrym stanie technicznym. Lokale są administrowane przez gminę i wykorzystywane na podstawie umów najmu na czas nieokreślony.

W latach 2019–2023 gmina sprzedała dwa lokale mieszkalne w miejscowości Brzyszków, a wpływy z tej sprzedaży przeznaczone na poprawę infrastruktury mieszkaniowej. Regularnie przeprowadzane są przeglądy techniczne oraz bieżące remonty budynków, co pozwala na utrzymanie zasobów komunalnych w dobrym stanie.

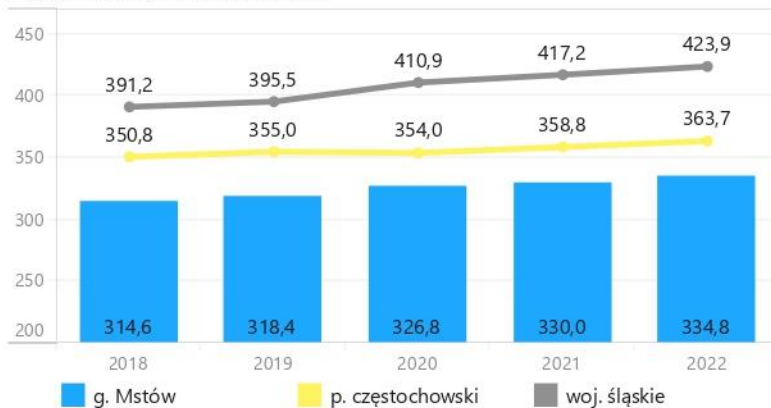
Cały obszar gminy Mstów jest objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, co stanowi znaczący atut w kontekście rozwoju mieszkalnictwa. Wskaźnik znacznie przewyższa średnią powiatową (76,1%) oraz wojewódzką (74,7%). Dzięki temu gmina posiada dobrze przygotowane tereny do realizacji nowych inwestycji mieszkaniowych.

Zasoby mieszkaniowe

Liczba mieszkań -ogółem-

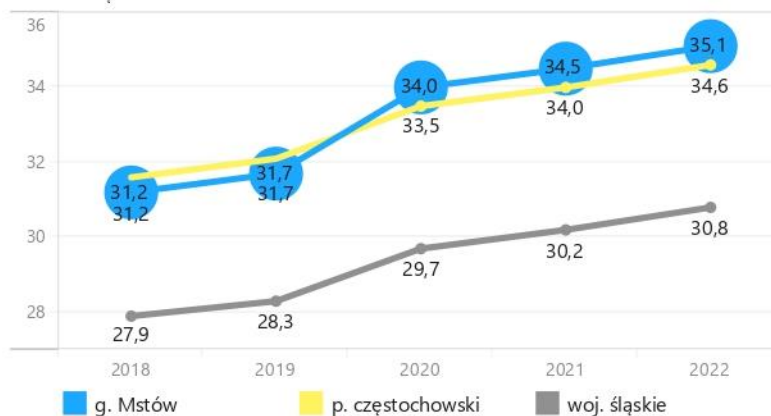

Liczba mieszkań -na 1000 ludności-

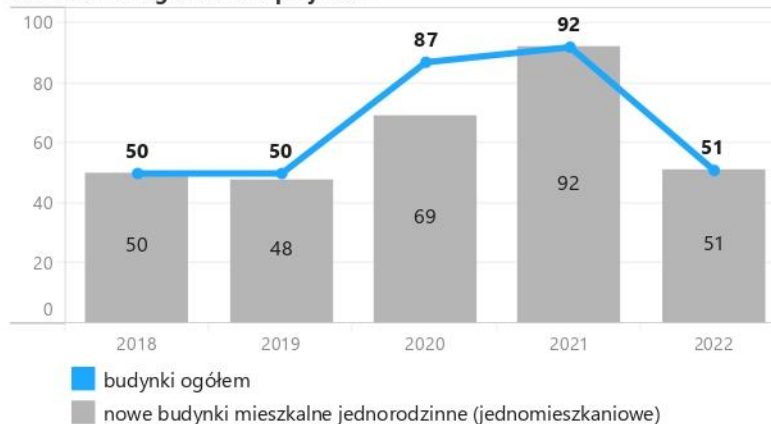

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania

-na 1 osobę w m²-

Pozwolenia i zgłoszenia z projektem

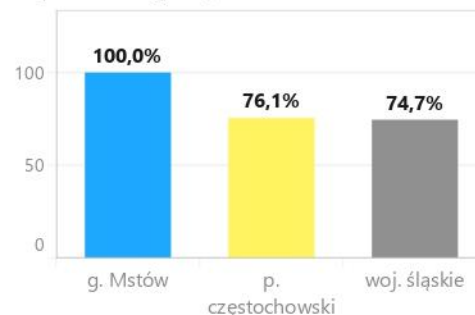

Liczba mieszkań komunalnych oraz liczba osób oczekujących na mieszkanie -w 2022r.-

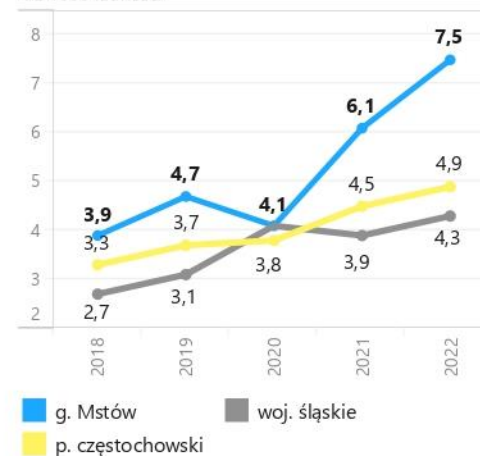
Udział powierzchni objętej obowiązującymi planami zagospodarowania przestrzennego

-w powierzchni ogółem, w 2022 r.-

Mieszkania oddane do użytkowania

-na 1000 ludności-

Mieszkania oddane do użytkowania

źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2018-2022

Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne na terenie gminy Mstów pozostaje pod nadzorem Komisariatu Policji w Kłomnicach będącym jednostką podległą Komendzie Miejskiej Policji w Częstochowie. Na terenie gminy nie działa żaden stacjonarny punkt policyjny.

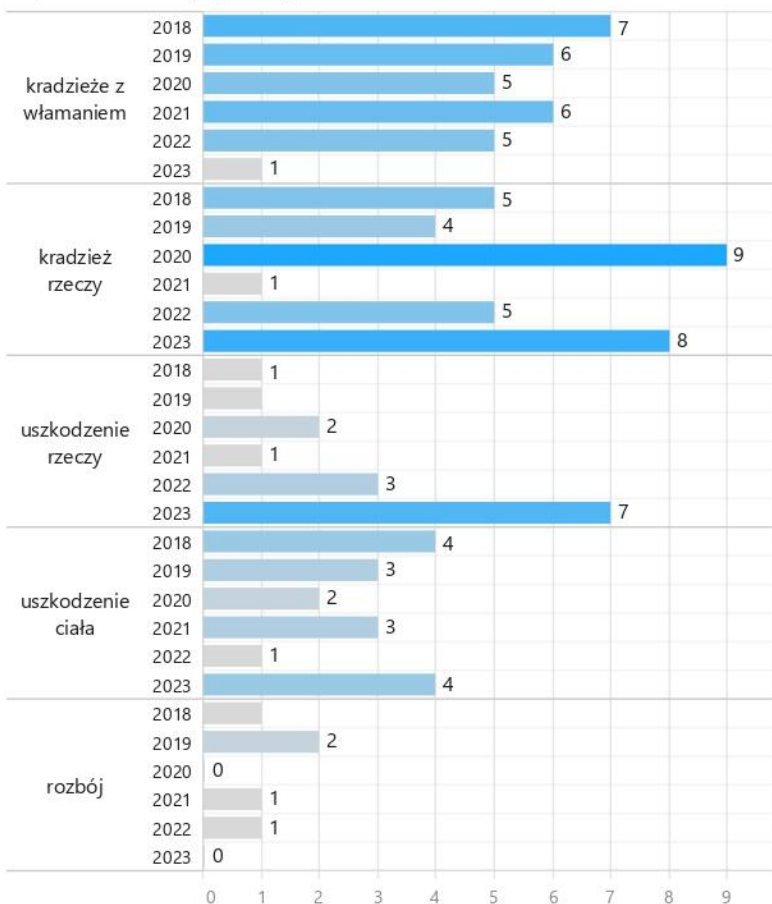
W latach 2018–2023 liczba stwierdzonych przestępstw ogółem utrzymywała się na stabilnym poziomie, wynosząc od 13 (2021 rok) do 20 (2023 rok). Najczęściej odnotowywane przestępstwa w 2023 roku to kradzieże rzeczy oraz uszkodzenie mienia. Wskaźnik wykrywalności przestępstw w 2023 roku wyniósł 69,3%, co jest spadkiem w porównaniu z wynikiem z 2019 roku (81,1%).

Ogólna liczba interwencji policyjnych w gminie Mstów w ostatnich latach znacząco wzrosła. W 2018 roku odnotowano 171 interwencji, natomiast w 2023 roku liczba ta wyniosła 828, co oznacza wzrost o ponad 380%. Zwiększona liczba interwencji wskazuje na większe zaangażowanie policji w utrzymanie porządku publicznego oraz na wzrost zgłaszanych problemów wymagających interwencji. W latach 2018–2023 na terenie gminy Mstów odnotowano 80 wypadków drogowych oraz 633 kolizje. Zdarzenia te skutkowały śmiercią 4 osób, a rannych zostało 114 osób.

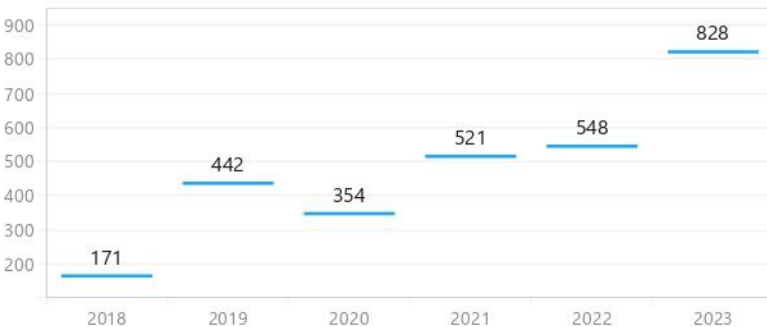
Za ochronę przeciwpożarową w gminie odpowiada Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Częstochowie oraz lokalne jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. W latach 2018–2022 liczba zdarzeń ogółem zmniejszyła się z 260 do 204 rocznie. W 2022 roku wśród odnotowanych zdarzeń znalazło się: 29 pożarów, 170 miejscowych zagrożeń, 5 alarmów fałszywych. Największą liczbę interwencji w analizowanym okresie odnotowano w 2021 roku (304 zdarzenia), co było związane z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi.

Bezpieczeństwo

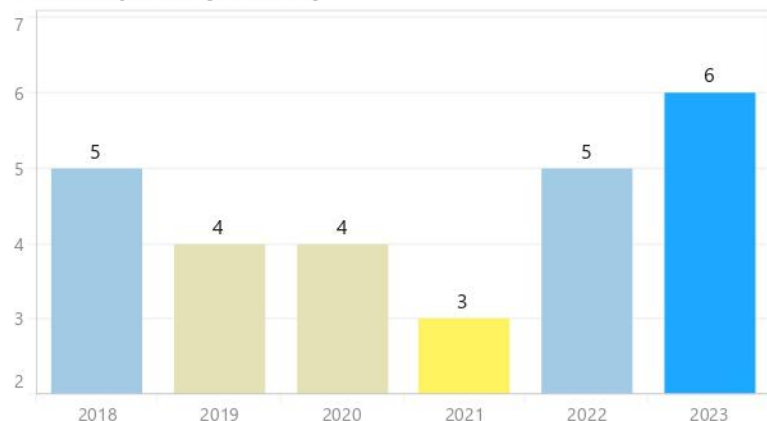
Popelnione rodzaje przestępstw

Ogólna liczba interwencji policji

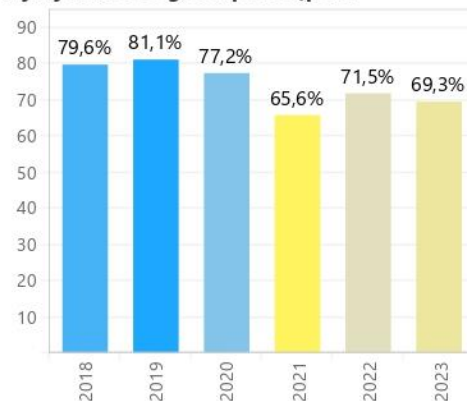
Liczba ofiar przemocy domowej

Przestępstwa stwierdzone ogółem

Wykrywalność ogólna przestępstw

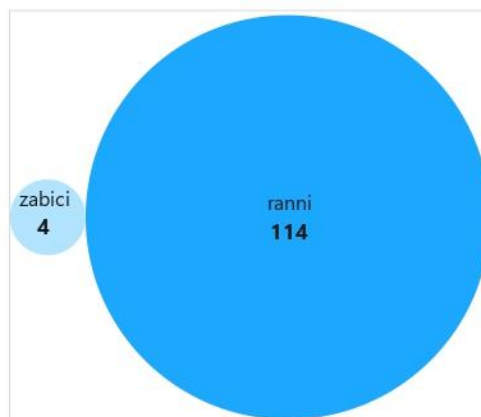
Bezpieczeństwo w ruchu drogowym

-ogółem w latach 2018 - 2023-

-Kolizje i wypadki-

-Zabici i ranni w wypadkach drogowych-

4. Diagnoza sfery gospodarczej

Gospodarka

W 2023 roku w gminie Mstów funkcjonowało 1 051 podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON. W porównaniu do 2018 roku liczba ta wzrosła o 26% (z 834 podmiotów). Większość firm to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, które stanowiły aż 96,4% wszystkich podmiotów. Firmy zatrudniające 10-49 pracowników stanowiły 3,2%, natomiast tylko 0,3% podmiotów zatrudniało od 50 do 249 osób.

W latach 2018-2023 liczba nowo rejestrowanych firm przewyższała liczbę likwidowanych podmiotów. W 2023 roku zarejestrowano 81 nowych firm, a wykreślono 42, co oznacza dodatni bilans na poziomie 39 podmiotów. Największy wzrost netto odnotowano w 2021 roku (+55 firm), a najmniejszy w 2022 roku (+30 firm).

Liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w gminie Mstów systematycznie rośnie, osiągając w 2022 roku poziom 929, co oznacza wzrost o 20,6% w stosunku do 2018 roku (770). Wskaźnik ten wciąż pozostaje niższy niż w powiecie częstochowskim (986) i województwie śląskim (1 201), co sugeruje, że potencjał przedsiębiorczości w Mstowie jest nieco niższy od średniej regionalnej.

Najliczniejszą grupę aktywnych przedsiębiorców w 2023 roku stanowiły osoby w wieku 40-49 lat (31,45%), następnie 30-39 lat (24,64%) oraz 50-59 lat (20,34%). Osoby młode (20-29 lat) stanowiły 8,21%, natomiast przedsiębiorców powyżej 70. roku życia było 5,47%.

Najwięcej firm w 2023 roku działało w sektorze:

- Handel i naprawy pojazdów (Sekcja G) – 204 podmioty,
- Budownictwo (Sekcja F) – 197 podmiotów,
- Przemysł (Sekcja C) – 161 podmiotów,
- Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (Sekcja M) – 90 podmiotów.

Sektor kreatywny (np. sztuka, reklama, moda) stanowił 3,7% nowo zarejestrowanych firm w 2023 r., co jest wynikiem niższym niż w powiecie częstochowskim (4,97%) i województwie śląskim (7,46%).

Liczba instytucji otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów w gminie Mstów wyniosła 390,1 w 2023 r., co jest niższym wynikiem niż w powiecie częstochowskim (419,7) i województwie śląskim (879,9). Może to sugerować ograniczone możliwości wsparcia dla przedsiębiorców w porównaniu do większych ośrodków gospodarczych.

W 2023 r. złożono 105 wniosków o założenie działalności – więcej niż w 2022 r. (94), ale mniej niż w rekordowym 2020 r. (130). Liczba wniosków o zawieszenie działalności była wysoka i wyniosła 232 w 2023 r. Liczba zamkniętych firm wyniosła 32 – najmniej w analizowanym okresie.

Liczba podmiotów gospodarczych działających w usługach wyższego rzędu (np. IT, edukacja, kultura) w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wyniosła w 2022 roku 25,4, co jest zbliżone do wskaźnika dla powiatu częstochowskiego (25,4), ale znacząco niższe niż w województwie śląskim (46,0).

Produkcja rolna i sadownicza, a w szczególności uprawa jabłek, stanowi jeden z kluczowych filarów gospodarczych gminy. Powierzchnia gruntów rolnych w 2020 r. wyniosła 5 567,65 ha, co oznacza spadek w stosunku do 2010 r. (7 014,23 ha). Liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha znacząco zmalała, natomiast wzrosła liczba dużych gospodarstw powyżej 15 ha – z 1 269 w 2010 r. do 1 843 w 2020 r. – co może świadczyć o procesie konsolidacji rolnictwa oraz przeprowadzonych postępowaniach scaleniowych gruntów na terenie powiatu.

Gmina Mstów wykazuje stabilny wzrost liczby firm i pozytywny bilans rejestracji działalności gospodarczych. Gospodarka opiera się głównie na handlu, budownictwie i przemyśle, a sektor kreatywny rozwija się wolniej niż w regionie. Mimo rosnącej przedsiębiorczości, poziom wsparcia dla biznesu oraz liczba firm w usługach wyższego rzędu pozostają poniżej średniej wojewódzkiej.

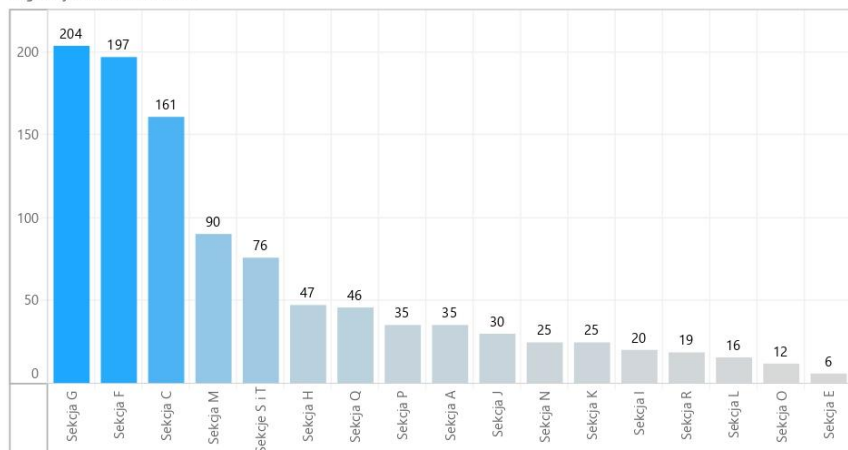

Znaczna część respondentów negatywnie oceniła warunki zakładania działalności gospodarczej na terenie miasta oraz wsparcie udzielane przedsiębiorcom przez władze – negatywne opinie wyraziło odpowiednio 33,3% oraz 39,3% ankietowanych. Warto również zauważyć, że znaczący odsetek odpowiedzi to opinie „ani dobrze, ani źle”, co wynika z faktu, iż większość respondentów nie prowadzi własnej działalności gospodarczej i nie posiada wystarczającego rozeznania w tym zakresie. Wśród proponowanych przez ankietowanych przedsięwzięć największy akcent położono na wspieranie lokalnej gospodarki (15%), przy czym silna gospodarka była często wskazywana jako kluczowy kierunek rozwoju gminy.

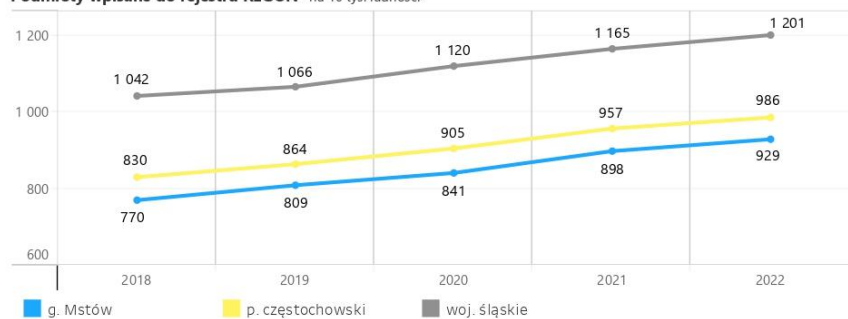
Przedsiębiorczość

Podmioty wpisane do rejestru REGON

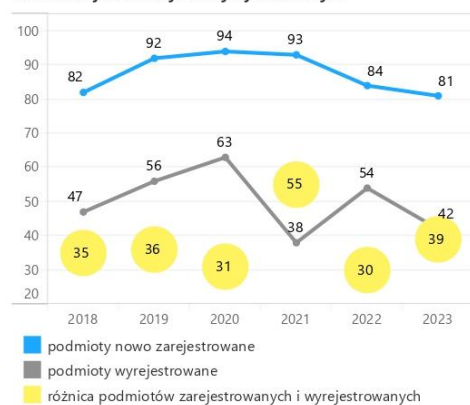
-wg sekcji PKD 2007 w 2023 r.-

Podmioty wpisane do rejestru REGON -na 10 tys. ludności-

Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych

Instytucje otoczenia biznesu na 10 tys. podmiotów gospodarki narodowej

Podmioty wg klas wielkości

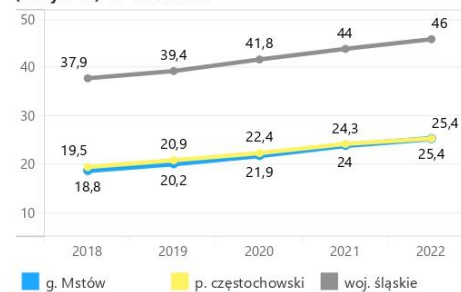
-na 1000 ludności-

liczba pracujących	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1000 i więcej	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
250 - 999	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
50 - 249 osób	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
10 - 49 osób	3,1	3,0	3,2	3,2	3,2	3,1
0 - 9 osób	73,6	77,5	80,5	86,2	89,3	93,4

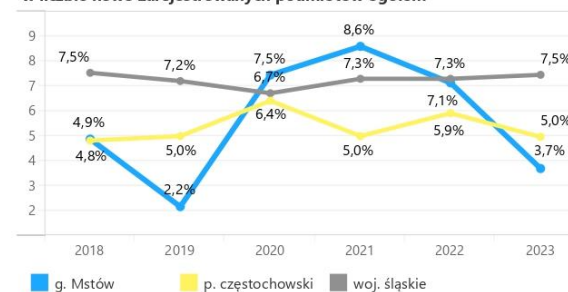
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą -na 10 tys. ludności-

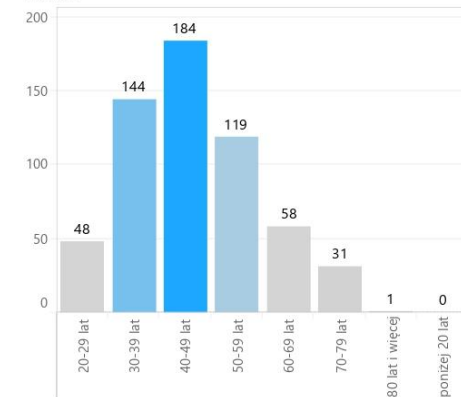
Podmioty gospodarcze w usługach wyższego rzędu (sekcje J-R) -na 1000 ludności-

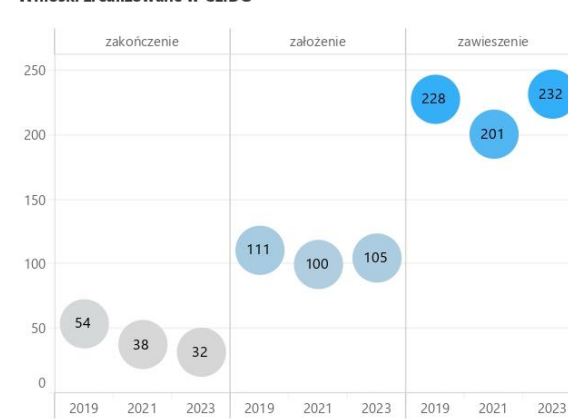
Udział nowo zarejestrowanych podmiotów sektora kreatywnego w liczbie nowo zarejestrowanych podmiotów ogółem

Struktura wiekowa przedsiębiorców (status aktywny) -w 2023 r.-

Wnioski zrealizowane w CEIDG

Rynek pracy

Analiza danych dotyczących rynku pracy w gminie Mstów wskazuje na wyraźne zmiany w latach 2018–2023. W okresie tym zaobserwowano względną stabilność liczby bezrobotnych w latach poprzedzających kryzys, kiedy te liczby oscylowały wokół 140–150 osób. Jednak rok 2020 przyniósł gwałtowny wzrost, osiągając wartość 221 osób, co odzwierciedla kryzysowe warunki wynikające m.in. z pandemii COVID-19. W kolejnych latach nastąpił stopniowy spadek liczby bezrobotnych – do 175 w 2021 roku oraz około 125–127 w latach 2022–2023, co sugeruje częściowe ustabilizowanie sytuacji.

Przyglądając się strukturze bezrobocia według płci, dane wskazują, że zarówno mężczyźni, jak i kobiety doświadczyli podobnych zmian, choć z pewnymi drobnymi różnicami. W 2018 roku liczba bezrobotnych wynosiła 68 mężczyzn i 79 kobiet, natomiast w 2020 roku obie grupy zanotowały wyraźny wzrost (odpowiednio 108 i 113 osób). W kolejnych latach nastąpiła częściowa normalizacja – liczby oscylują w podobnych przedziałach, co może świadczyć o równomiernym oddziaływaniu kryzysu na obie płcie. Taka dynamika jest ważna, gdyż obrazuje, że lokalny rynek pracy nie faworyzuje żadnej z grup, a zarówno kobiety, jak i mężczyźni są narażeni na podobne wyzwania.

Kolejnym aspektem analizy jest czas, przez jaki osoby pozostają bez pracy. Dane dotyczące rozkładu bezrobotnych według długości trwania bezrobocia wskazują, że w okresie przed kryzysem przeważały osoby pozostające bez pracy przez krótsze okresy, na przykład poniżej trzech miesięcy. Jednak kryzysowy rok 2020 spowodował przesunięcie części populacji do grupy osób poszukujących zatrudnienia przez okres od 6 do 12 miesięcy. Takie zmiany strukturalne, przedstawione na wykresach sugerują, że nie tylko liczba bezrobotnych wzrosła, ale również część z nich doświadczała przedłużonego okresu poszukiwania pracy, co może wskazywać na problemy adaptacyjne lub niedopasowanie kwalifikacji do oczekiwań pracodawców.

Ważnym elementem analizy jest także charakterystyka bezrobotnych pod kątem poziomu wykształcenia oraz stażu pracy. Dane pokazują, że osoby posiadające wyższe kwalifikacje stanowią mniejszy odsetek wśród bezrobotnych, podczas gdy większy udział mają osoby z wykształceniem średnim, policealnym lub zasadniczym zawodowym. Takie rozróżnienie wskazuje na zróżnicowanie potrzeb i potencjalnych ścieżek rozwoju – wyższe kwalifikacje są częściej związane z mniejszą skłonnością do pozostawania bez pracy, natomiast te grupy, które posiadają kwalifikacje średnie, mogą wymagać dodatkowego wsparcia lub przekwalifikowania. Również analiza stażu pracy ujawnia, że problematyka bezrobocia dotyczy zarówno osób rozpoczynających karierę zawodową, jak i tych z dłuższym doświadczeniem, co dodatkowo komplikuje wyzwania związane z dopasowaniem oferty pracy do kwalifikacji kandydatów.

Podział bezrobotnych według przedziałów wiekowych pozwala na zidentyfikowanie, które grupy demograficzne są najbardziej narażone. Dane wskazują, że zarówno młodsze grupy (18–24 i 25–34 lata), jak i osoby w wieku średnim (35–44 lata) stanowią istotny segment populacji bezrobotnych. Wzrost liczby osób w grupach młodszego wieku, szczególnie w okresie kryzysowym, może sugerować problemy związane z wejściem na rynek pracy przez młodych absolwentów, natomiast stabilność w grupach starszych wskazuje na utrzymujące się wyzwania w zakresie utrzymania ciągłości zatrudnienia.

Analizując wskaźniki dotyczące udziału bezrobotnych w populacji w wieku produkcyjnym, można zauważyć, że w gminie Mstów oscylowały one w granicach od 1,9% do 3,4%. Szczególnie wysoki wskaźnik w 2020 roku jest zgodny z ogólnym wzrostem bezrobocia, natomiast spadek w kolejnych latach obrazuje poprawę sytuacji na rynku pracy. W zestawieniu z danymi dla powiatu częstochowskiego i województwa śląskiego, gmina Mstów wykazuje korzystniejsze wyniki – co sugeruje, że lokalny rynek pracy, mimo kryzysowych fluktuacji, pozostaje stosunkowo odporny lub korzystnie pozycjonowany w porównaniu z szerszymi strukturami regionalnymi.

Warto również zwrócić uwagę na wskaźnik liczby pracujących na 1000 mieszkańców (GUS BDL)³. W gminie Mstów wartość ta jest zdecydowanie niższa niż w powiecie czy województwie, co może wskazywać na ograniczoną liczbę miejsc pracy lub mniejszą dynamikę rozwoju gospodarczego w porównaniu z regionem.

W kontekście rynku pracy respondenci najniżej ocenili możliwość znalezienia satysfakcjonującej pracy (56%) oraz dostępność miejsc pracy (53,6%). Również wysokość wynagrodzeń została oceniona negatywnie przez 52,4% badanych. Co istotne, 59,5% ankietowanych podejmuje pracę poza gminą, podczas gdy jedynie 26,2% pracuje na jej terenie. Warto podkreślić, że niedostateczna infrastruktura i brak miejsc pracy były najczęściej wskazywanymi wadami gminy – podkreśliło to 30% respondentów.

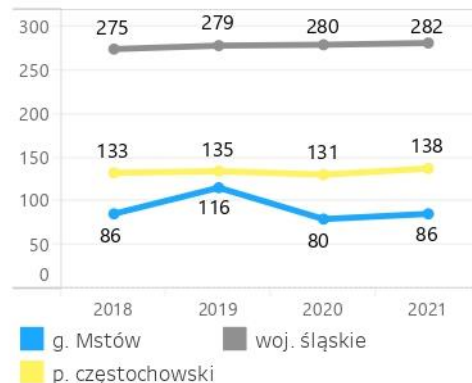
³ Zmiana metodologii: Do 2022 r. dane nie uwzględniały pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych oraz w podmiotach zatrudniających mniej niż 10 pracowników. GUS zmienił metodologię liczenia pracujących, przez co dane od 2022 r. uwzględniają już niemal wszystkich, wg definicji: osoby wykonujące pracę przynoszącą im zarobek (w formie wynagrodzenia za pracę) lub dochód.

Rynek pracy

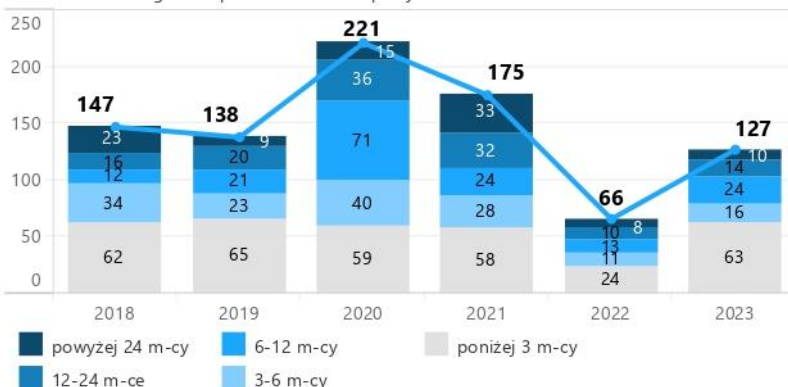
Liczba pracujących według płci

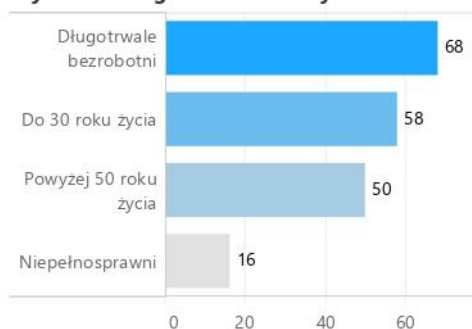
Pracujący na 1000 ludności

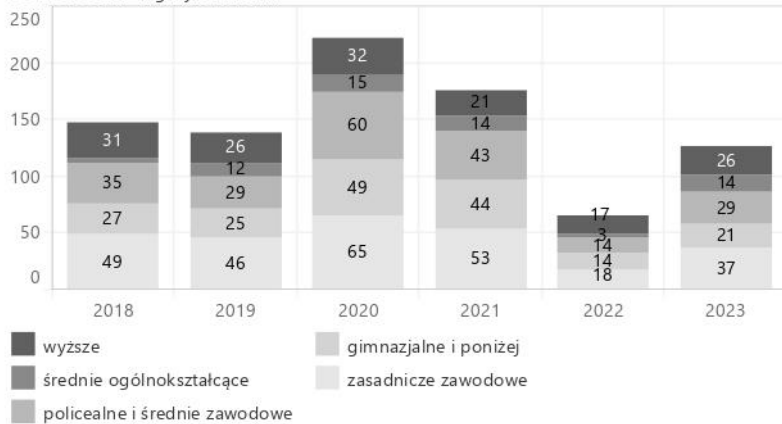
Bezrobotni -wg czasu pozostawania bez pracy-

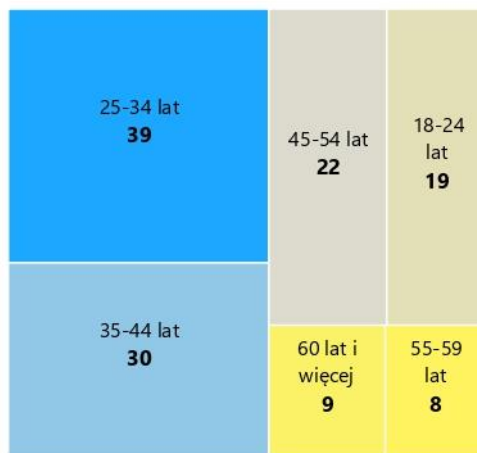
Wybrane kategorie bezrobotnych -w 2020 r.-

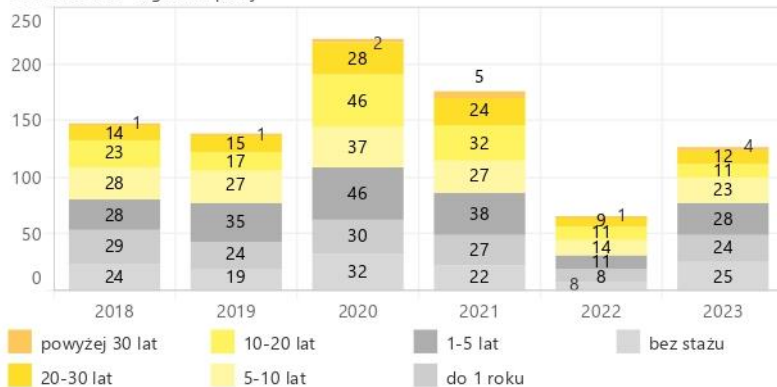
Bezrobotni -wg wykształcenia-

Bezrobotni -wg wieku w 2023 r.-

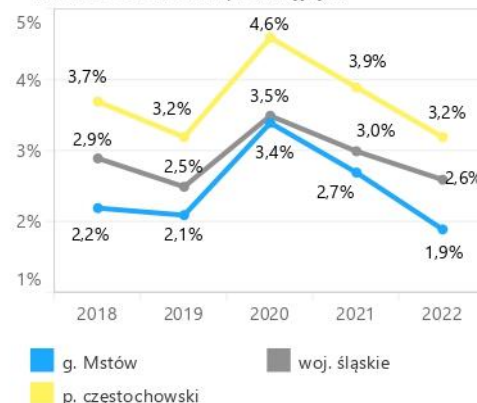

Bezrobotni -wg stażu pracy-

Udział bezrobotnych

-w liczbie osób w wieku produkcyjnym-

Finanse gminy

W latach 2018–2022 budżet gminy Mstów wykazywał zmienne wyniki – początkowo zanotowano niewielki deficyt, natomiast w kolejnych latach osiągnano nadwyżki, z najwyższym bilansem dodatnim w 2020 r. W 2022 r. dochody budżetowe wyniosły około 62,83 mln zł, a wydatki 62,53 mln zł, co przełożyło się na bardzo niewielką nadwyżkę rzędu 0,3 mln zł. Głównym źródłem dochodów były dochody własne, które stanowiły 48,66% całkowitych dochodów, podczas gdy dotacje i subwencja odpowiadały odpowiednio za 31,03% oraz 20,31%.

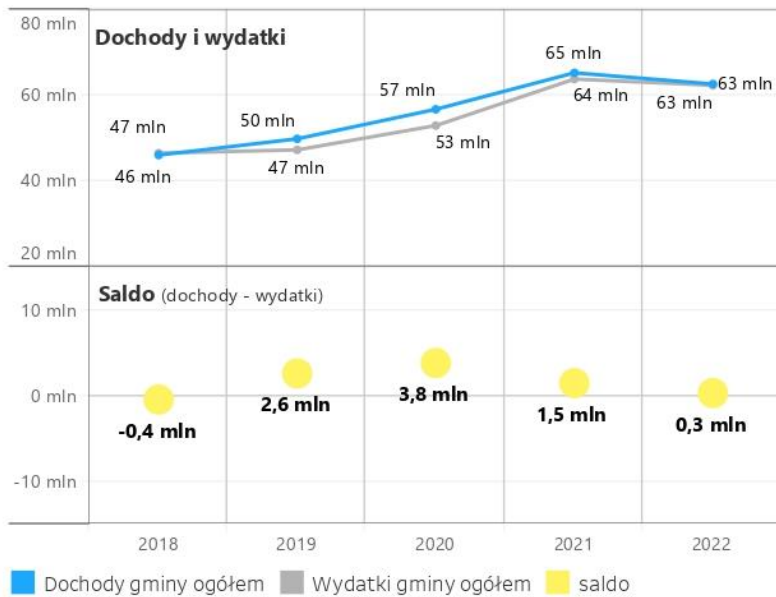
W strukturze dochodów własnych dominującą pozycję zajmowały udziały w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – w 2022 r. wyniosły one 15,82 mln zł, co odpowiadało około 51,8% dochodów własnych. Na drugim miejscu uplasował się podatek od nieruchomości, którego wartość osiągnęła niemal 4,95 mln zł (16,2% dochodów własnych). Pozostałe składniki, takie jak podatek rolny (0,67 mln zł), podatek leśny, opłaty z tytułu czynności cywilnoprawnych czy wpływy z innych lokalnych opłat, miały mniejsze znaczenie.

Wśród wydatków gminy w 2022 r. największy udział miały środki przeznaczone na oświatę i wychowanie – stanowiły one 32,06% całkowitych wydatków. Znaczące były także zadania związane z rodziną (15,18%), transport i łączność (9,78%), administracja publiczna (7,83%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (7,27%). Inne działy, takie jak bezpieczeństwo publiczne, pomoc społeczna czy zadania w zakresie polityki społecznej (w 2022 r. aż 11,26%), również odgrywały ważną rolę, choć ich udziały były mniejsze.

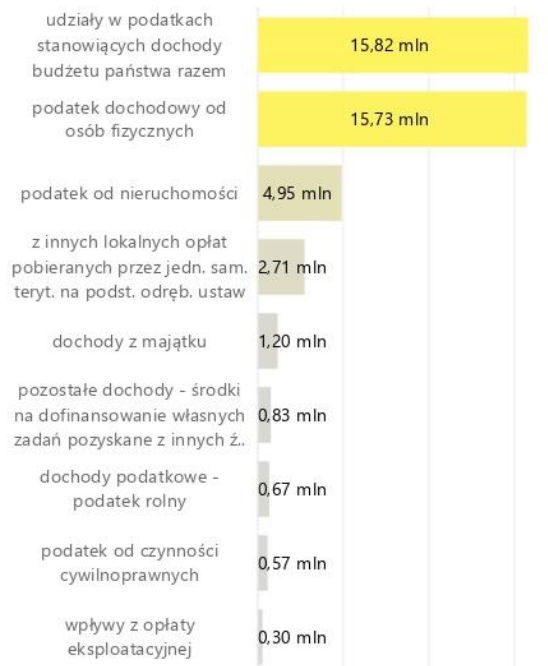
Dochody gminy na jednego mieszkańca wzrosły systematycznie – z poziomu 4 312 zł w 2018 r. do 5 789 zł w 2022 r., co oznacza wzrost o około 34% w analizowanym okresie. Jednocześnie udział wydatków inwestycyjnych w całkowitych wydatkach gminy ulegał znacznym wahaniom – najwyższy poziom odnotowano w 2018 r. (26,5%), natomiast w 2022 r. wyniósł on jedynie 9,7%, co może odzwierciedlać zmiany w priorytetach inwestycyjnych oraz reakcję na dynamiczne warunki gospodarcze.

Finanse samorządowe

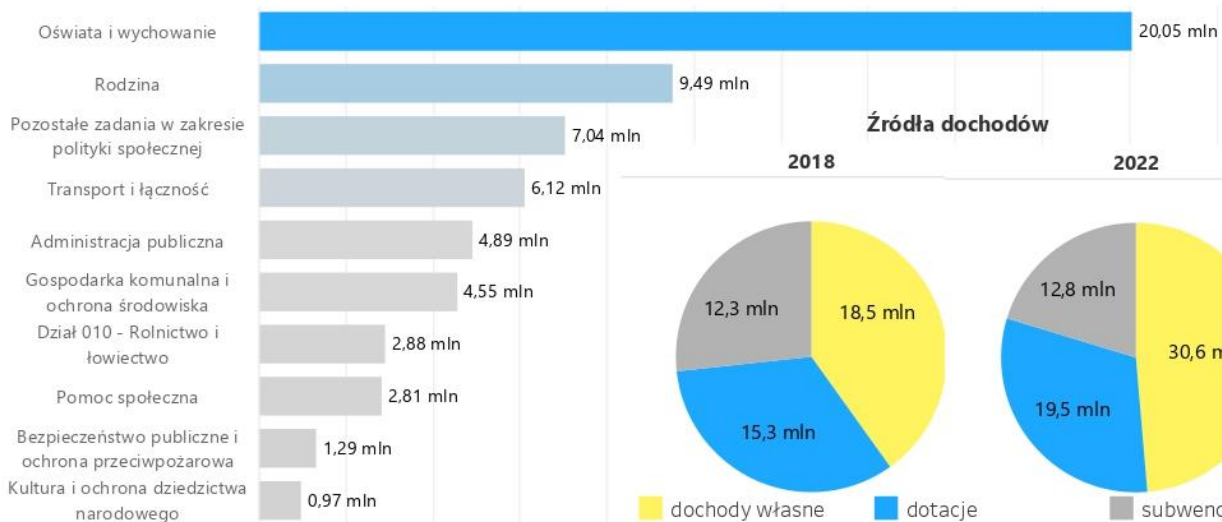
Dochody i wydatki gminy ogółem oraz saldo

Dochody własne - w 2022 r. wybrane źródła

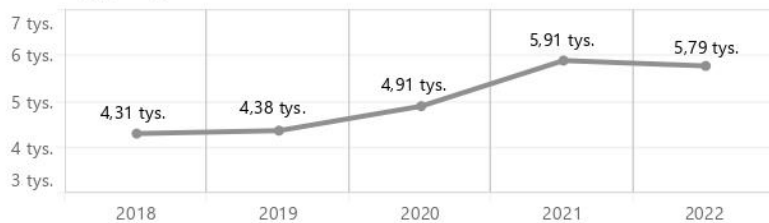
Główne wydatki - wg działów Klasyfikacji Budżetowej w 2022 r.-

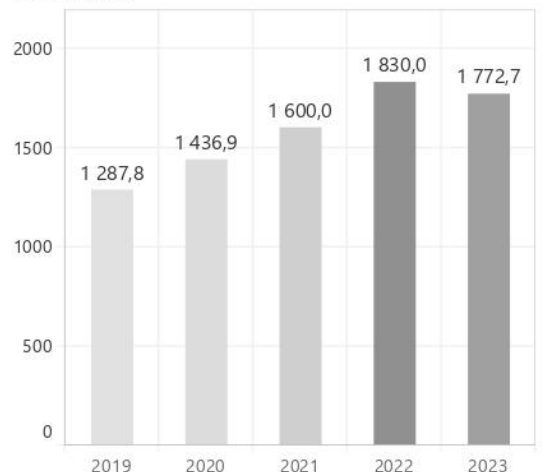
Źródła dochodów

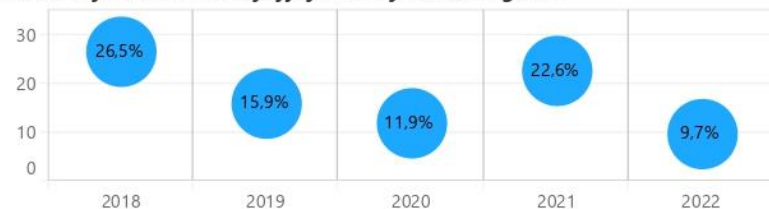
Dochody gminy na 1 mieszkańca

Wskaźnik G

Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem

źródło danych: Bank Danych Lokalnych GUS 2018-2023

5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Środowisko naturalne i infrastruktura techniczna

Gmina Mstów, położona w sercu Wyżyny Częstochowskiej – centralnej części Jury Krakowsko-Częstochowskiej – wyróżnia się niepowtarzalnym krajobrazem wapiennym, w którym dominują malownicze zespoły skalne oraz urokliwe doliny i potoki. Około 60% obszaru gminy stanowi Jurajski Park Krajobrazowy lub jego bezpośrednia otulina.

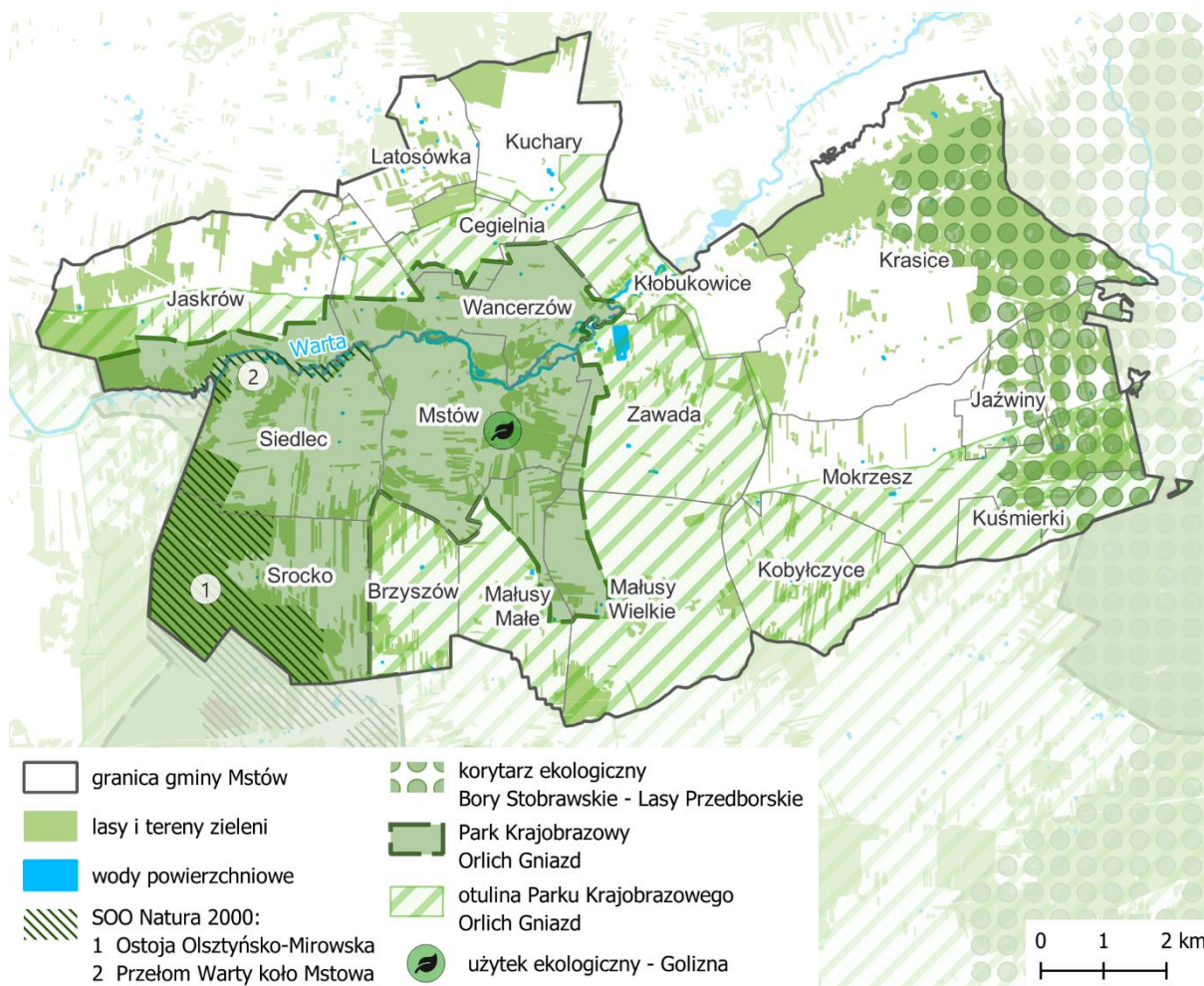
Na gruncie ochrony przyrody wyróżnia się wysoki udział terenów objętych ochroną prawną – 27,6% powierzchni gminy, co stanowi wynik zdecydowanie przewyższający średnie wskaźniki dla powiatu częstochowskiego (22,4%) oraz województwa śląskiego (22,0–22,1%). W gminie wyróżnić można następujące formy ochrony przyrody:

- Park krajobrazowy Orlich Gniazd
- Obszar Natura 2000 Ostoja Olsztyńsko-Mirowska
- Obszar Natura 2000 Przełom Warty koło Mstowa
- Pomniki przyrody – dwa drzewa objęte ochroną oraz skała („Skała Miłości”)
- Użytek ekologiczny Golizna⁴

Warto przy tym zaznaczyć, że mimo wysokiego poziomu ochrony, lesistość gminy Mstów wynosi jedynie 16,1% – jest to wynik znacznie niższy od średniej dla powiatu częstochowskiego (29,9%) i województwa śląskiego (32,2%). Ta relatywnie niewielka powierzchnia terenów leśnych wynika z tradycyjnego, rolniczego charakteru gminy, w którym dominują użytki rolne.

⁴ <https://crfop.gdos.gov.pl/CRFOP>

Grafika 3 Formy ochrony przyrody w gminie Mstów.

Źródło: Opracowanie własne.

Według *Rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim za 2023 r.*, na terenie gminy Mstów odnotowano średnioroczne przekroczenia norm benzo(a)pirenu. Na jakość powietrza wpływa m.in. niska emisja pochodząca z indywidualnego ogrzewania budynków mieszkalnych paliwami niskiej jakości i przy użyciu przestarzałych kotłów grzewczych.

Ilość zmieszanych odpadów komunalnych z gospodarstw domowych przypadających na jednego mieszkańca w Gminie Mstów wzrosła z 85,3 kg w 2018 roku do 129,1 kg w 2022 roku. Choć obserwuje się tu trend wzrostowy, wskaźnik ten jest niższy od wartości odnotowywanych dla powiatu częstochowskiego (134,8 kg w 2022 roku) oraz znacznie niższy niż w województwie śląskim (181,3 kg w 2022 roku). Jednocześnie, udział odpadów zbieranych selektywnie z gospodarstw domowych utrzymuje się na poziomie około 55% (55,2% w 2022 r.), co stanowi poprawę w porównaniu do lat wcześniejszych oraz jest wyższe niż wskaźniki dla powiatu (52,9% w 2022 r.) i województwa śląskiego (47,4% w 2022 r.).

Usługi zaopatrzenia mieszkańców w wodę i odprowadzenia ścieków świadczy Samorządowy Zakład Budżetowy Gospodarki Komunalnej Gminy Mstów. Średnie zużycie wody z wodociągów na jednego korzystającego w gminie wzrosło z 32,5 m³ w 2018 roku do 37,0 m³ w 2022 roku. Wskaźnik ten jest nieco wyższy niż dla powiatu (około 34,2–34,3 m³) oraz województwa śląskiego (32,8 m³). Niezmiernie wysoki udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej (99,9%) świadczy o wysokim dostępie. Długość eksploatowanej sieci wodociągowej wzrosła systematycznie – z 133,4 km w 2020 roku do 137,5 km w 2022 roku, a liczba przyłączy zwiększyła się z 3441 w 2018 roku do 3714 w 2022 roku.

Udział mieszkańców Gminy Mstów korzystających z sieci kanalizacyjnej wzrósł z 36,0% w 2018 roku do 40,4% w 2022 roku. Chociaż długość czynnej sieci kanalizacyjnej utrzymuje się na stabilnym poziomie (57,6 km w latach 2020–2022), liczba przyłączy do budynków mieszkalnych systematycznie rośnie – z 1296 w 2018 roku do 1556 w 2022 roku.

W zakresie sieci gazowej, w 2022 roku korzystało z niej 49,1% mieszkańców Gminy Mstów. Ten wskaźnik plasuje gminę pomiędzy wynikami obserwowanymi na poziomie powiatu częstochowskiego (37,0% w 2022 r.) a województwa śląskiego (66,8% w 2022 r.). Długość czynnej sieci gazowej wzrosła z 94,4 km w 2018 roku do 111,6 km w 2022 roku, a liczba przyłączy do budynków – z 1622 do 1958 w tym samym okresie.

W obszarze środowiska respondenci najwyżej ocenili dostępność przyrody w otoczeniu (70,2% pozytywnych opinii) oraz odbiór odpadów komunalnych (60,3%). Ogólny stan środowiska został oceniony pozytywnie przez 52,4% badanych, a zabezpieczenie gminy przed hałasem – przez 58,3%. Z kolei czystość miejsc publicznych i jakość powietrza uzyskały negatywne oceny od 25% respondentów. Warto podkreślić, że środowisko przyrodnicze zostało najczęściej wskazane jako mocna strona miasta (20%)

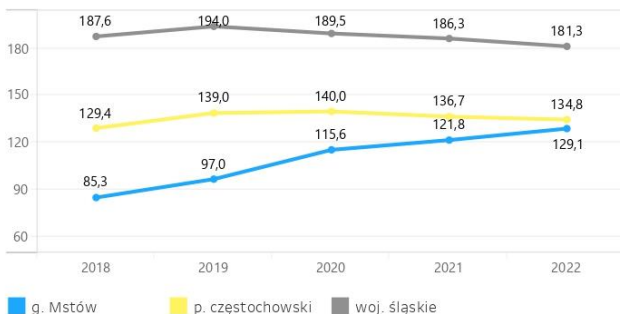
Środowisko i infrastruktura

Główne wydatki budżetu gminy -w 2022 r.-

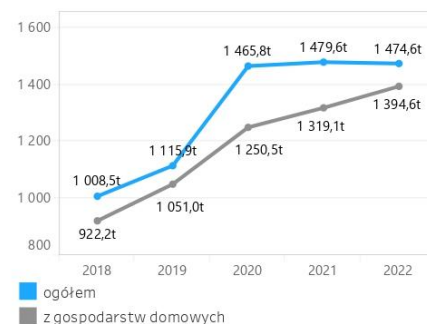

Zmieszane odpady komunalne

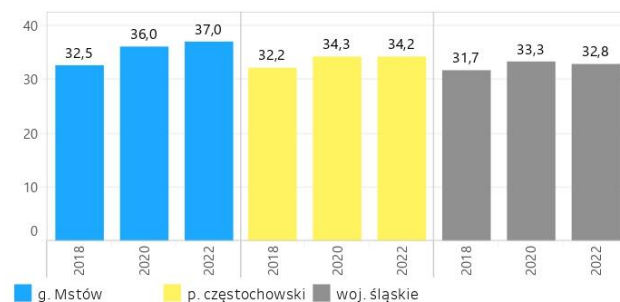
-z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]

Odpady zebrane w ciągu roku ogółem

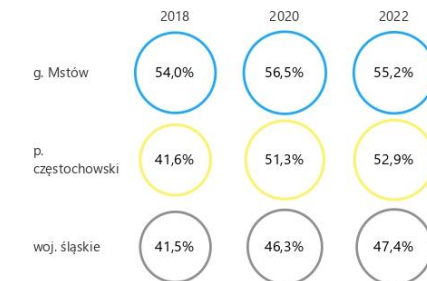

Zużycie wody z wodociągów na 1 korzystającego [m³]

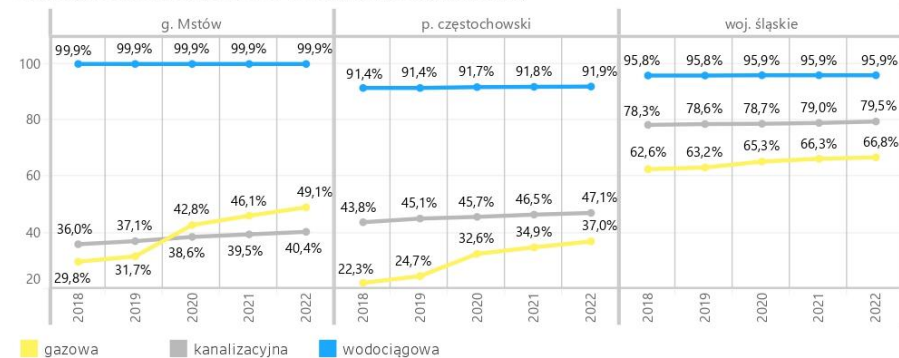

Odpady zebrane selektywnie

-z gospodarstw domowych w relacji do ogółu odpadów-

Udział ludności korzystającej z sieci -wodociągowej, gazowej i kanalizacyjnej-

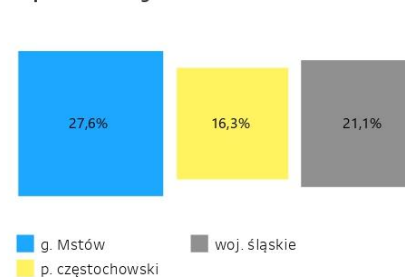
Udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem -w 2022 r.-

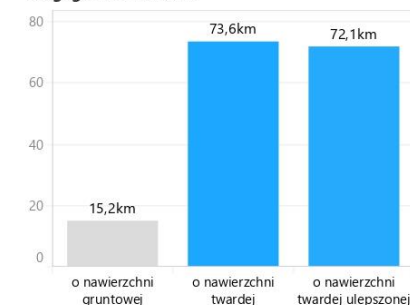
Lesistość -w 2022 r.-

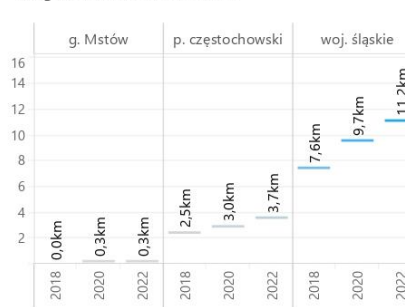
Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem -w 2023 r.-

Drogi gminne -w 2022 r.-

Drogi dla rowerów na 100 km²

Długość czynnej sieci i czynne przyłącza do budynków ogółem -w 2022 r.-

Sieć rozdzielcza na 100 km² -wodociągowa, gazowa i kanalizacyjna-

Transport i łączność

Gmina Mstów charakteryzuje się umiarkowaną dostępnością komunikacyjną, głównie z uwagi na jej peryferyjne położenie. Przez teren gminy nie przebiega droga krajowa – główne połączenia drogowe zapewniają drogi wojewódzkie:

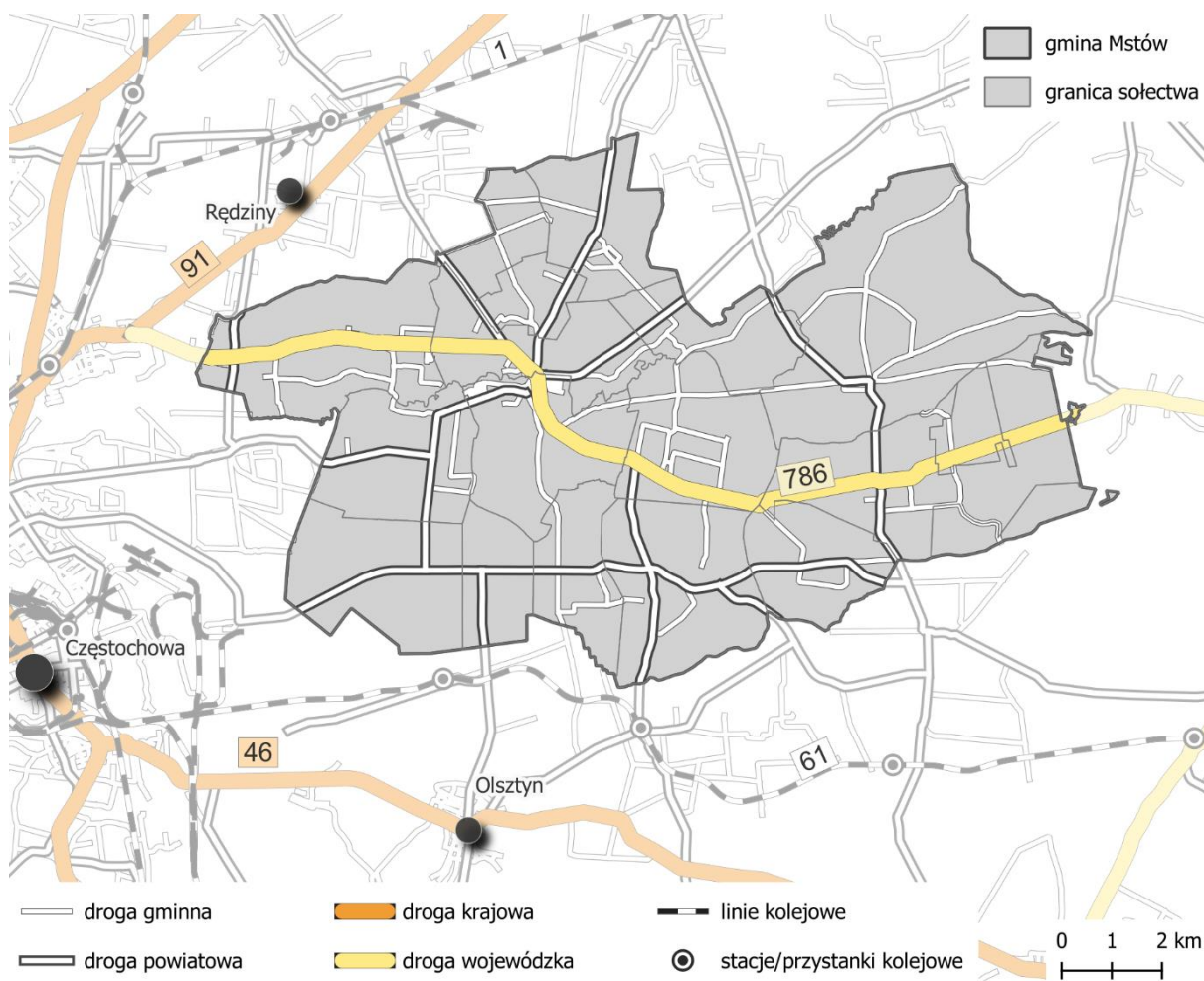
- Droga wojewódzka nr 786 (DW786) – przebiegająca przez województwa śląskie i świętokrzyskie, o relacji: Częstochowa - Św. Anna - Koniecpol - Włoszczowa - Łopuszno - Ruda Strawczyńska – Kielce

i powiatowe:

- S1005 Rędziny-do DW786
- S1007 DW786 - Częstochowa(Mirów)
- S1024 Kłomnice-Rzerzeczyce -Skrzydłów -Mokrzesz
- S1028 Mstów -Skrzydłów -Rzeki -Karczewice
- S1037 Mstów - Srocko
- S1038 Zawada - Małusy Wielkie
- S1039 Mokrzesz -Żuraw - Zalesice
- S1040 Częstochowa -Brzyszów-Małusy W.-Kobyłczyce-S1039
- S1041 Małusy Wielkie - Żuraw
- S1043 Brzyszów - Olsztyn
- S1044 Małusy Wielkie - Turów- Zrębice
- S1060 Częstochowa -Marianka Rędz.-Rudniki-Wancerzów
- S1077 Rzerzeczyce-Kuchary-Wancerzów

Najbliższe drogi krajowe i autostrady znajdują się w niewielkiej odległości – droga krajowa nr 91 oraz autostrada A1 oddalone są o około 15–20 km od centralnych obszarów gminy. Jeśli chodzi o transport kolejowy, najbliższa stacja kolejowa z dostępem do połączeń regionalnych znajduje się w Częstochowie, co umożliwia dojazd do większych ośrodków miejskich. Warto również zauważyć, że na terenie gminy nie funkcjonuje dedykowana sieć dróg rowerowych, która mogłaby uzupełnić istniejącą infrastrukturę drogową oraz promować aktywny tryb życia i turystykę rowerową. W gminie sukcesywnie rozwijają się szlaki rowerowe o charakterze turystycznym.

Grafika 4 Sieć komunikacyjna w gminie Mstów.

Źródło: Opracowanie własne.

Według danych GUS, łączna długość dróg gminnych wynosi około 79 km, przy czym przeważają drogi o nawierzchni twardej. W Gminie Mstów transport publiczny i zbiorowy organizowany jest w ramach współpracy między władzami powiatu, gminy oraz lokalnymi przewoźnikami. Obsługę komunikacji realizuje głównie system powiatowy, w ramach którego funkcjonują trzy główne linie autobusowe. Linie te łączą Częstochowę z wybranymi miejscowościami gminy, zapewniając mieszkańcom regularne połączenia do ośrodków miejskich oraz między poszczególnymi miejscowościami na terenie gminy. System informacyjny „Komunikacja Jurajska” umożliwi mieszkańcom bieżący dostęp do aktualnych rozkładów jazdy, map przystanków oraz informacji o trasach.

Zgodnie z raportem „Polska w zasięgu stacjonarnego dostępu do internetu” w gminie Mstów z 4 371 punktów adresowych 4 115 (94,12%) korzysta z szerokopasmowego internetu, co stanowi solidny fundament cyfrowej infrastruktury – jednak 256 punktów pozostaje poza zasięgiem, co wyraźnie wskazuje na obszary o ograniczonym dostępie. Dodatkowo, zidentyfikowano 484 białe plamy NGA,

a w okresie od stycznia 2023 do września 2024 r. odnotowano 50 zgłoszeń zapotrzebowania na internet oraz 4 weryfikacje danych, co potwierdza istnienie realnej potrzeby dalszych inwestycji.

Analiza parametrów technicznych wykazała, że dominującą przepustowością jest 1000 Mb/s, co świadczy o wysokim standardzie usług, głównie dzięki zastosowaniu światłowodowych łączy, odpowiadających za ponad 91% zasięgów. Planowane inwestycje obejmują rozszerzenie zasięgu na 55 punktów adresowych – w tym na 24 lokalizacje określone jako białe plamy – co ma na celu dalsze zwiększenie dostępności szerokopasmowych usług internetowych.

W obszarze transportu respondenci najwyżej ocenili jakość oświetlenia ulic (70,3%), przepustowość głównych tras w godzinach szczytu (56%) oraz dostępność transportu publicznego (50%). Natomiast najniższe oceny uzyskała dostępność tras rowerowych – negatywne opinie wyraziło 54,8% badanych, podobnie jak utrzymanie dróg publicznych (46,5% negatywnych głosów).

Ład przestrzenny

Struktura przeznaczenia i wykorzystania terenów w gminie Mstów wskazuje na dominację gruntów rolnych, które stanowią 78,1% całkowitej powierzchni gminy. Gmina ma wyraźnie rolniczy charakter. Kolejną istotną kategorią są grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, które zajmują 15,9% powierzchni. Powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych to jedynie 4,2% całkowitej powierzchni gminy. W ich strukturze dominują tereny mieszkaniowe (1,1%), co sugeruje, że gmina ma charakter głównie wiejski, z niewielkim stopniem urbanizacji. Tereny przemysłowe zajmują jedynie 0,1%. Niewielka powierzchnia gruntów przeznaczonych na rekreację i wypoczynek (0,1) może wskazywać na brak wykorzystania potencjału turystycznego lub rekreacyjnego, mimo stosunkowo dużej powierzchni lasów i terenów zielonych.

Tabela 1 Sposób wykorzystania powierzchni gminy.

Kierunki wykorzystania powierzchni gminy	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni ogólnej
powierzchnia ogółem	11957	100,0%
użytki rolne razem	9336	78,1%
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione razem	1901	15,9%
grunty pod wodami razem	44	0,4%
grunty zabudowane i zurbanizowane razem	503	4,2%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny mieszkaniowe	131	1,1%

Kierunki wykorzystania powierzchni gminy	Powierzchnia [ha]	Udział w powierzchni ogólnej
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny przemysłowe	9	0,1%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny inne zabudowane	54	0,5%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny zurbanizowane niezabudowane	6	0,1%
grunty zabudowane i zurbanizowane - tereny rekreacji i wypoczynku	8	0,1%
tereny różne	1	0,01%

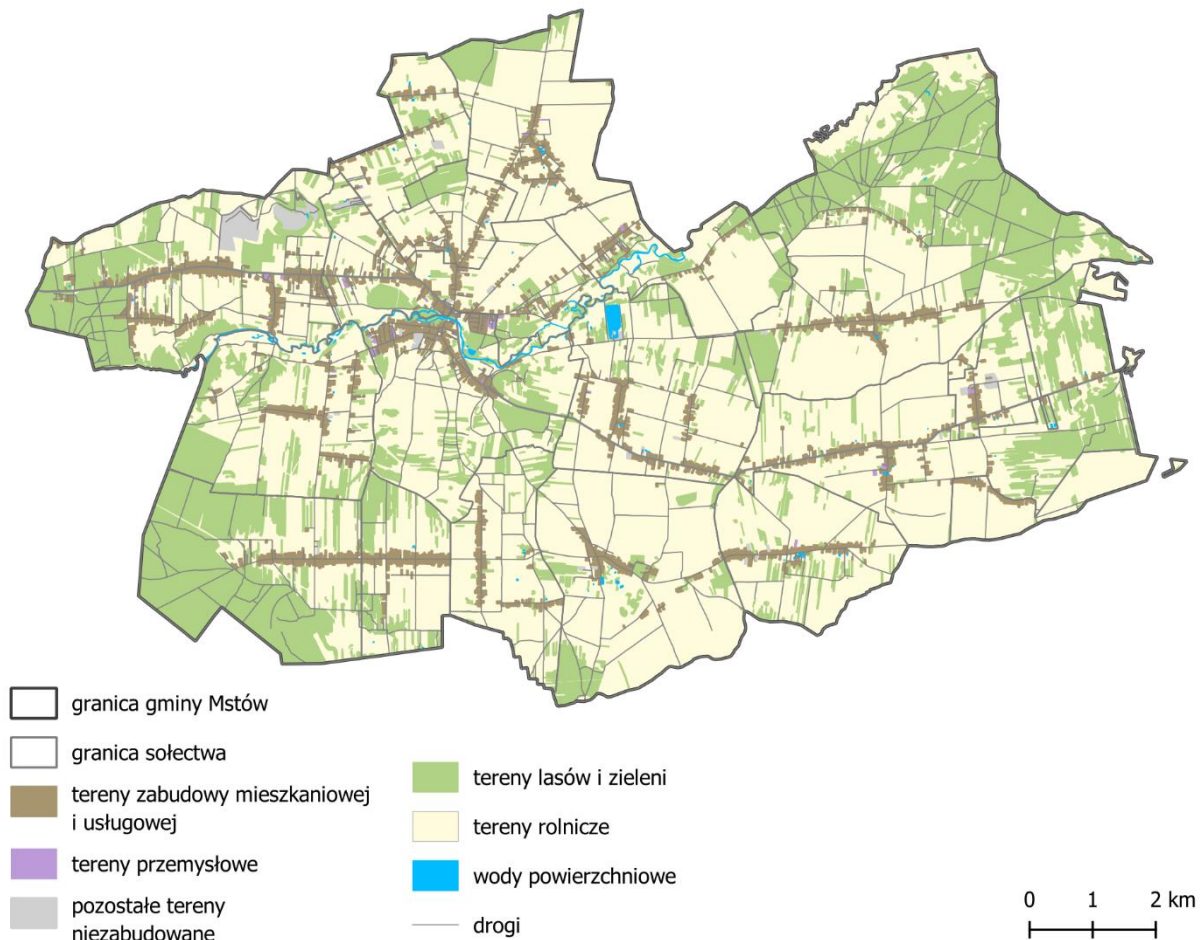
Źródło: GUS BDL (dostęp 20.02.2025 r.)

Tabela 2 Przeznaczenie powierzchni gminy w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Udział powierzchni według przeznaczenia terenu w powierzchni obowiązujących planów miejscowych	
Przeznaczenie gruntów	Udział w powierzchni ogólnej [%]
zabudowa mieszkaniowa ogółem	12,5
zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna	1,0
zabudowa usługowa	0,2
zabudowa techniczno-produkcyjna	1,0
tereny zieleni i wód	16,3
tereny komunikacji	1,1
tereny infrastruktury technicznej	0,0
tereny użytkowania rolniczego	68,9

Źródło: GUS BDL (dostęp 20.02.2025 r.)

Grafika 5 Wykorzystanie powierzchni gminy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (pokrycie terenu).

W *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”* gminę Mstów zaliczono do regionalnego obszaru strategicznej interwencji w ujęciu funkcjonalnym: obszary wiejskie, w ujęciu konkurencyjnym: obszary cenne przyrodniczo i w ujęciu problemowym: gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze oraz gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Zgodnie ze Strategią są to w znacznej części obszary o funkcjach mieszanych i przejściowych, czyli takich, które tracą swój pierwotny charakter w wyniku procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji. W związku z tymi procesami, równoległe ze wsparciem utrzymania rolniczego charakteru i produkcji w tych obszarach, konieczna staje się poprawa możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej, stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych oraz rozbudowy lokalnej infrastruktury transportowej i poprawy funkcjonowania transportu zbiorowego, umożliwiającego dostęp do korzystania z usług publicznych wyższego rzędu. Ponadto niezbędne są działania aktywizujące społeczności wiejskie oraz ukierunkowane na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego, zachowanie ich różnorodności i spuścizny kulturowej, zachowanie

*i kształtowanie krajobrazu, ochronę i wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego.*⁵ Ponadto w strategii wojewódzkiej określono, że w subregionie północnym województwa, gmina Mstów należy do obszaru Bezpośredniego Otoczenia Aglomeracji Częstochowskiej. W ujęciu tematycznym, w strategii określono obszary strategicznej interwencji – obszary cenne przyrodniczo, w ramach których gmina Mstów została zaliczona do obszarów o najwyższych walorach przyrodniczych (V).

Zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego województwa śląskiego gmina Mstów leży w obszarze funkcjonalnym Aglomeracji Częstochowskiej. Ponadto zgodnie z planem gmina należy do grupy wiejskich obszarów funkcjonalnych i jest jedną z gmin określonych jako obszary wiejskie uczestniczące w procesach rozwojowych. Identyfikuje się ją zatem jako gminę wiejską położoną w sąsiedztwie dużego miasta czy miejskiej aglomeracji, która charakteryzuje się:

- położeniem w strefie silnego oddziaływania ośrodków miejskich;
- specjalizacją wynikającą z bliskości miasta;
- dostępem do miejsc pracy poza rolnictwem;
- dostępem do zatrudnienia w ośrodkach miejskich;
- dostępem do podstawowych usług publicznych;
- dostępnością komunikacyjną do usług wyższego rzędu;
- dobrym potencjałem rolniczym.

6. Wnioski

1. Gmina Mstów pod względem demografii wpisuje się w szerokie trendy obserwowane w powiecie i województwie. Zmniejszający się odsetek osób w wieku produkcyjnym, wzrastająca liczba seniorów oraz stopniowy spadek liczby ludności to wyzwania, które dotyczą nie tylko tej gminy, ale całego regionu.
2. W kontekście dynamicznych zmian demograficznych gmina Mstów wyróżnia się na tle regionu dodatnim saldem migracji, które częściowo niweluje negatywne skutki niskiego przyrostu naturalnego. W ostatnich latach obserwuje się stabilny trend wzrostowy w tym zakresie, co świadczy o atrakcyjności gminy jako miejsca do życia.
3. Kapitał społeczny w gminie Mstów opiera się na umiarkowanej aktywności trzeciego sektora, stabilnym zaangażowaniu mieszkańców w procesy wyborcze oraz uczestnictwie w związkach i grupach regionalnych. Działalność w ramach Subregionu Północnego oraz Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo Północnej Jury wspiera rozwój społeczno-gospodarczy i przestrzenny, choć

⁵ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” (Uchwała Nr Vi/24/1/2020 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 19 października 2020 r.)

istnieje przestrzeń do dalszej aktywizacji mieszkańców i rozwoju inicjatyw lokalnych, co pozwoli lepiej wykorzystać potencjał gminy.

4. Sieć edukacyjna w gminie Mstów zapewnia dostęp do nauki i opieki przedszkolnej na dobrym poziomie. Wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym i stabilne wyniki egzaminów ósmoklasisty wskazują na pozytywne tendencje. Placówki edukacyjne gminy Mstów dysponują potencjałem do dalszego rozwoju dzięki realizowanym programom edukacyjnym i wsparciu ze strony lokalnych instytucji.
5. W 2023 roku wydatki na świadczenia społeczne wzrosły o 42% w porównaniu z 2018, co odzwierciedla dynamiczne zmiany demograficzne – przede wszystkim starzenie się społeczności i rosnące potrzeby seniorów. Zmiany strukturalne, takie jak wzrost liczby rodzin emerytów i spadek wsparcia z tytułu bezrobocia, wskazują na konieczność dostosowania systemu pomocy do specyficznych potrzeb osób starszych oraz zwiększenia efektywności działań opiekuńczych.
6. Analiza stanu ochrony zdrowia w gminie Mstów ukazuje rosnące zapotrzebowanie na usługi medyczne. Dodatkowo, wyniki ankiety wskazują na poważne problemy z dostępem do opieki zdrowotnej. W związku z postępującym starzeniem się społeczności, konieczne jest zwiększenie dostępności do specjalistycznych usług zdrowotnych oraz rozwój programów edukacyjnych i profilaktycznych.
7. W celu zwiększenia efektywności działań kulturalnych w gminie Mstów należy podjąć kroki w kierunku modernizacji i rozbudowy Gminnego Ośrodka Kultury oraz Gminnej Biblioteki Publicznej. Obie instytucje odgrywają kluczową rolę w rozwijaniu życia kulturalnego mieszkańców, jednak ich obecna infrastruktura nie odpowiada w pełni na rosnące potrzeby społeczności lokalnej.
8. Gmina Mstów dysponuje rozwijającą się infrastrukturą sportową i rekreacyjną, jednak jej potencjał turystyczny wciąż nie jest w pełni wykorzystany. Rozbudowa ścieżek rowerowych, stworzenie kompleksowej oferty noclegowej oraz rozwój infrastruktury gastronomicznej mogą przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności gminy jako miejsca turystyki i wypoczynku. Wspieranie lokalnych klubów sportowych oraz organizowanie wydarzeń rekreacyjnych stanowi ważny element integracji społecznej i promocji zdrowego stylu życia. Dziedzictwo kulturowe gminy Mstów stanowi istotny element jej tożsamości i atrakcyjności turystycznej. W związku z tym należy podjąć działania mające na celu jego ochronę i promocję.
9. Mieszkalnictwo w gminie Mstów rozwija się dynamicznie, co znajduje odzwierciedlenie w liczbie oddawanych do użytkowania mieszkań oraz rosnącej powierzchni użytkowej na jednego

mieszkańca. Korzystne wskaźniki zagospodarowania przestrzennego oraz atrakcyjność osiedleńcza wynikająca z bliskości Częstochowy sprzyjają dalszemu rozwojowi. Konieczne jest jednak kontynuowanie inwestycji w mieszkania komunalne oraz modernizacja istniejących zasobów, aby sprostać rosnącym wymaganiom mieszkańców i utrzymać konkurencyjność gminy jako miejsca do życia.

- 10.** Gmina Mstów wykazuje stabilny wzrost liczby podmiotów gospodarczych oraz dodatni bilans rejestracji działalności, co świadczy o rosnącej przedsiębiorczości na terenie gminy. Dominacja mikroprzedsiębiorstw i specyfika struktur wiekowych przedsiębiorców wskazują na konieczność dostosowania instrumentów wsparcia, aby zwiększyć potencjał rozwoju przedsiębiorczości, w szczególności w obszarach o wyższej wartości dodanej w ujęciu uwarunkowań lokalnych takich jak branża turystyczna oraz rolnictwo i sadownictwo ze względu na rolniczy charakter gminy
- 11.** Analiza rynku pracy w gminie Mstów w latach 2018–2023 wskazuje, że początkowy wzrost bezrobocia, zauważalny szczególnie w 2020 roku, wynikał z kryzysu wywołanego pandemią i wiązał się z wydłużeniem okresu poszukiwania pracy. W kolejnych latach nastąpiła stopniowa normalizacja sytuacji, a liczba bezrobotnych spadła do około 125–127 osób, przy czym zmiany te odnotowano zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet. Jednocześnie analiza struktury wiekowej i kwalifikacyjnej wskazuje na wyzwania zarówno dla młodych absolwentów, jak i dla osób w średnim wieku, co sugeruje niedopasowanie kwalifikacji do potrzeb lokalnego rynku pracy. Choć ogólny wskaźnik bezrobocia w populacji w wieku produkcyjnym utrzymuje się na relatywnie niskim poziomie, liczba pracujących na 1000 mieszkańców jest niższa niż w szerszych strukturach regionalnych, co może oznaczać ograniczone możliwości tworzenia nowych miejsc pracy w gminie.
- 12.** Wskaźniki finansowe gminy Mstów wskazują na stosunkowo stabilną sytuację budżetową. Struktura dochodów, z dominującymi wpływami z dochodów własnych oraz znaczące nakłady na oświatę, rodzinę i transport, stanowią fundament dalszej polityki finansowej gminy, której celem powinno być utrzymanie stabilności budżetowej oraz dalszy rozwój infrastruktury i usług publicznych.
- 13.** Gmina Mstów charakteryzuje się unikalnym krajobrazem przyrodniczym, w którym ponad 27% obszaru wchodzi w skład chronionych terenów, znacznie przewyższających średnie wartości dla powiatu i województwa. Ochrona przyrody obejmuje m.in. Park Krajobrazowy Orlich Gniazd oraz wyznaczone obszary Natura 2000, co stanowi istotny atut gminy, mimo relatywnie niskiej lesistości (16,1%) wynikającej z dominującego charakteru rolniczego. W zakresie jakości powietrza odnotowuje się przekroczenia norm benzo(a)pirenu, co wiąże się z wykorzystywaniem niskiej

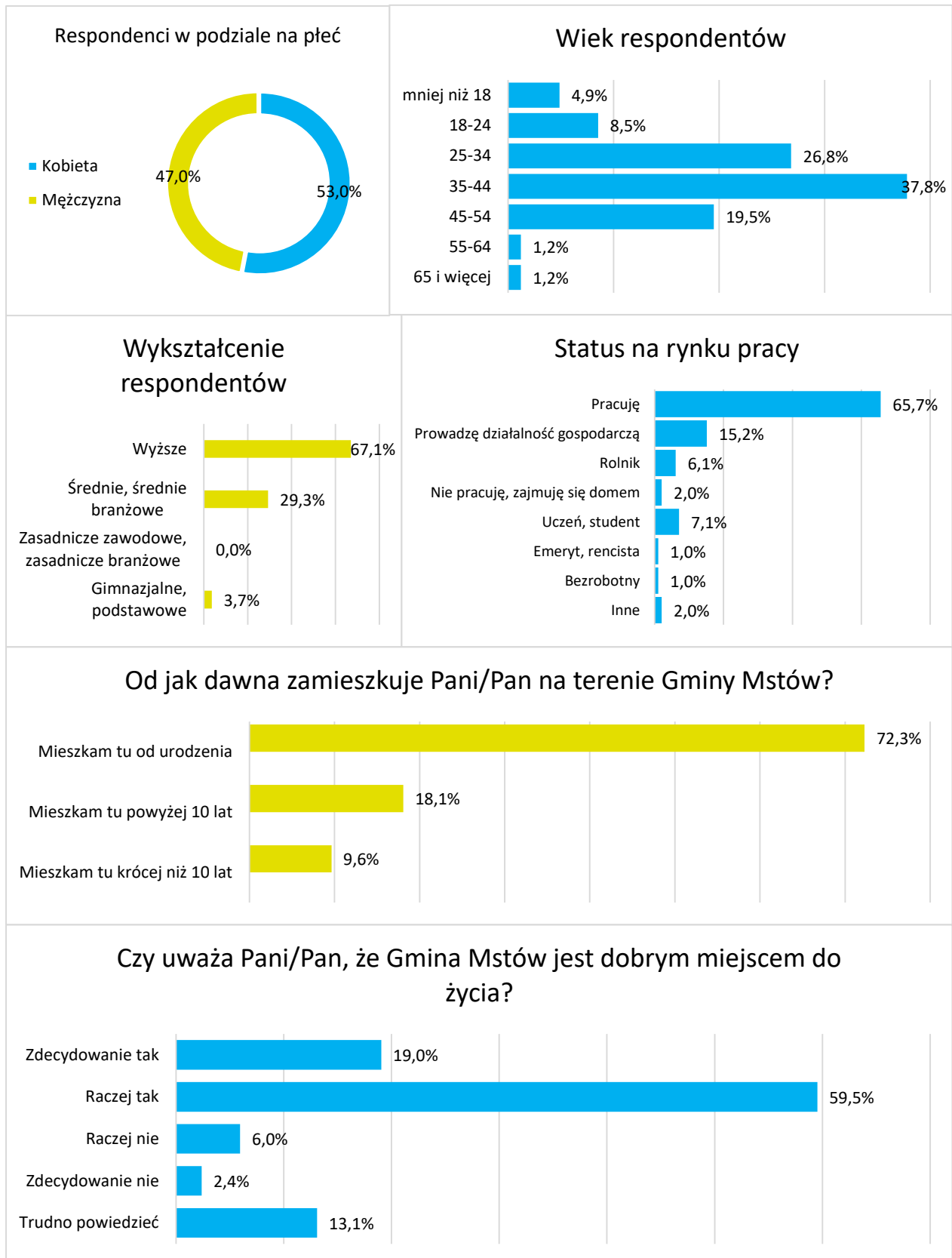
jakości paliw do indywidualnego ogrzewania. W ciągu ostatnich lat obserwuje się wzrost ilości zmieszanych odpadów komunalnych, przy jednoczesnej poprawie selektywnej zbiórki, która osiągnęła około 55% udziału. Inwestycje w infrastrukturę komunalną przynoszą efekty – systematycznie wzrasta długość sieci wodociągowej, liczba przyłączy, a także dostęp do sieci kanalizacyjnej i gazowej. Mimo że respondenci wysoko oceniają dostępność przyrody i odbiór odpadów, wskazują na potrzebę poprawy jakości powietrza oraz czystości miejsc publicznych. Silne walory przyrodnicze gminy stanowią solidną bazę dla dalszego zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym koniecznym modernizowaniu infrastruktury środowiskowej.

14. Mimo peryferyjnego położenia gmina posiada funkcjonalną sieć dróg wojewódzkich i powiatowych, która umożliwia połączenie z kluczowymi trasami krajowymi i autostradą, a także zapewnia dostęp do większych ośrodków miejskich. Rozwinięty system transportu publicznego, gwarantuje regularne połączenia wewnątrz gminy, a dedykowany system informacyjny „Komunikacja Jurajska” usprawnia komunikację. Brak sieci dróg rowerowych, przy jednoczesnym sukcesie rozwijających się szlaków turystycznych, wskazuje na potencjał do dalszej integracji transportu aktywnego. Całościowo, sytuacja transportowa gminy świadczy o stabilnym, aczkolwiek umiarkowanym poziomie dostępności komunikacyjnej, z możliwością dalszej poprawy integracji poszczególnych form transportu.
15. Gmina Mstów charakteryzuje się wyraźnie rolniczym profilem – grunty rolne stanowią aż 78,1% całości, a tereny zabudowane i rekreacyjne mają niewielki udział. Jej położenie w bezpośrednim otoczeniu aglomeracji Częstochowskiej stwarza perspektywy nie tylko dla inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych, ale przede wszystkim dla dynamicznego rozwoju funkcji mieszkalnych. W kontekście suburbanizacji oraz rosnącego zapotrzebowania na zabudowę mieszkaniową – co znajduje odzwierciedlenie w dużych rezerwach mieszkaniowych zawartych w MPZP – kluczowe staje się równoczesne wsparcie tradycyjnego sektora rolniczego, modernizacja lokalnej infrastruktury transportowej oraz rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej i usług publicznych, przy jednoczesnej ochronie walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego.

Załącznik 1. Wyniki badania ankietowego

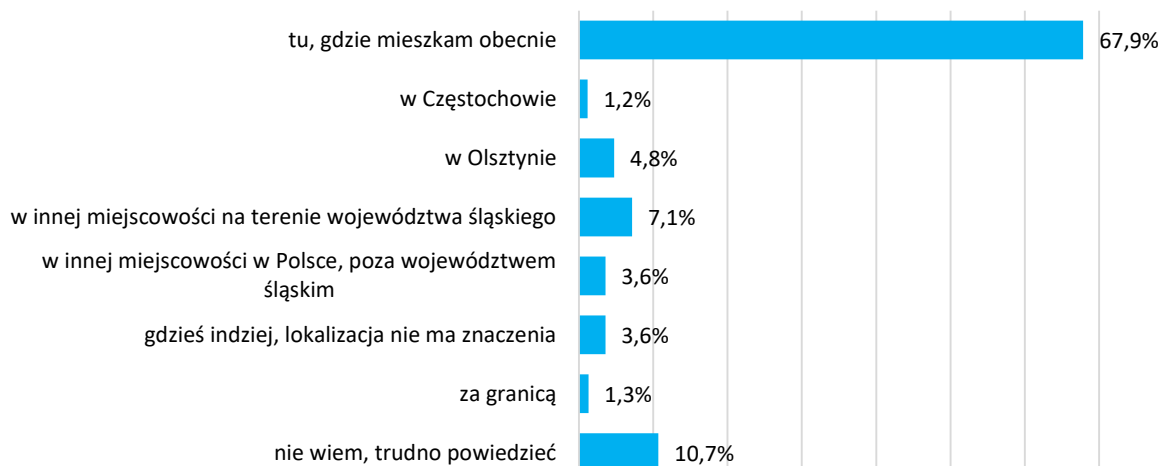
Poniżej przedstawiono wyniki badań ankietowych w formie graficznej. Opisy poszczególnych pytań ankietowych zostały zawarte w części tekstowej diagnozy. Badanie ankietowe przeprowadzono wśród mieszkańców gminy Mstów w październiku 2024 r. za pomocą formularza ankiety w wersji papierowej i elektronicznej. Udział w badaniu wzięły 83 osoby. Należy zaznaczyć, że wyniki badań nie są w pełni reprezentatywne – nie jest to próba losowa, lecz mimo wszystko stanowią istotną wartość badawczą, gdyż wskazują aspekty gminy, które powinny ulec poprawie.

Przygotowana ankieta składała się z 19 pytań, z czego niektóre były pytaniami zamkniętymi jedno lub wielokrotnego wyboru, a część pytaniami otwartymi. Pytania odnosiły się do takich kwestii jak ocena lokalnego rynku pracy, stan infrastruktury i oferty komunikacyjnej, usługi społeczne i zdrowotne, ogólna ocena miasta jako miejsca zamieszkania, plany migracyjne ankietowanych. Biorący udział w ankiecie zostali także poproszeni o wskazanie zauważalnych problemów społecznych, mocnych i słabych stron miasta, ocenę atrakcyjności pod kątem turystycznym, a także wybranie najbardziej atrakcyjnych kierunków rozwoju gminy w perspektywie długookresowej. Część pytań ankiety dotyczyła kwestii typowo metrycznych takich jak płeć, wiek, status na rynku pracy czy wykształcenie respondentów.

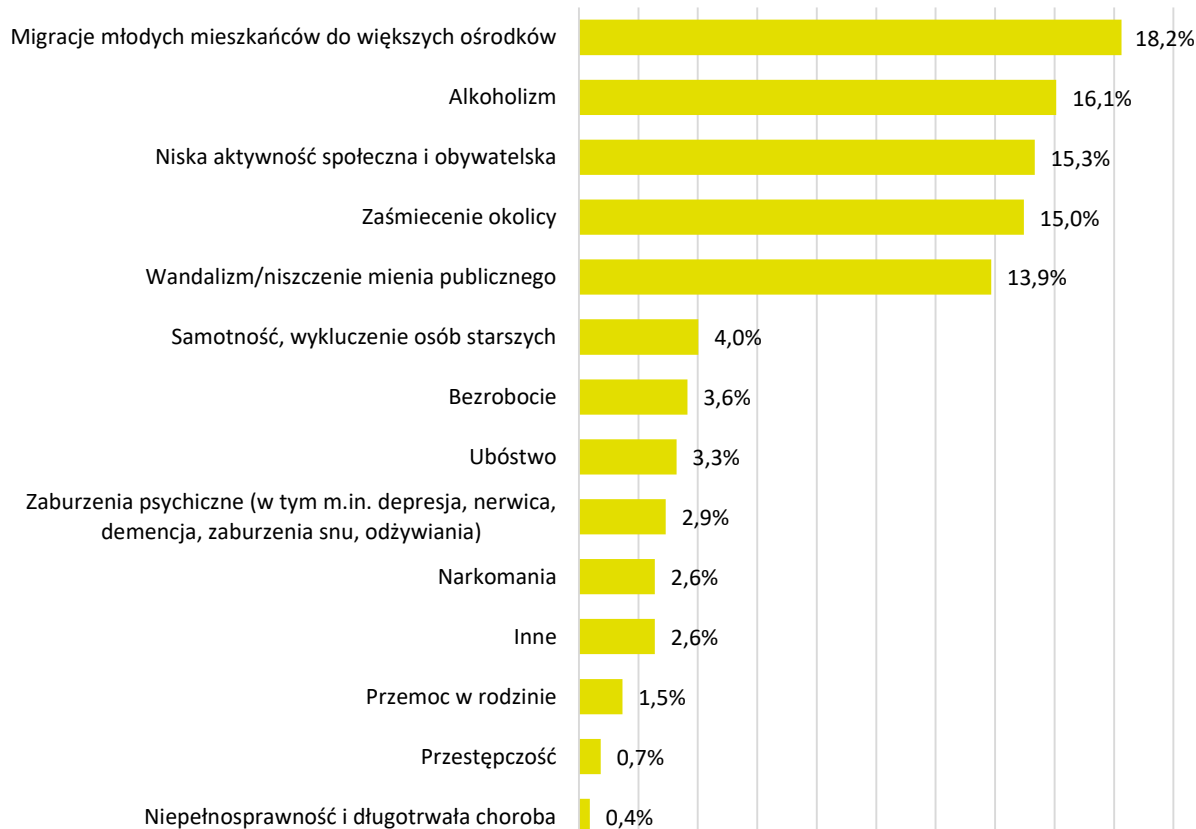

n = 208

Gdzie w perspektywie najbliższych 5 lat chciałaby Pani/chciałby Pan mieszkać?

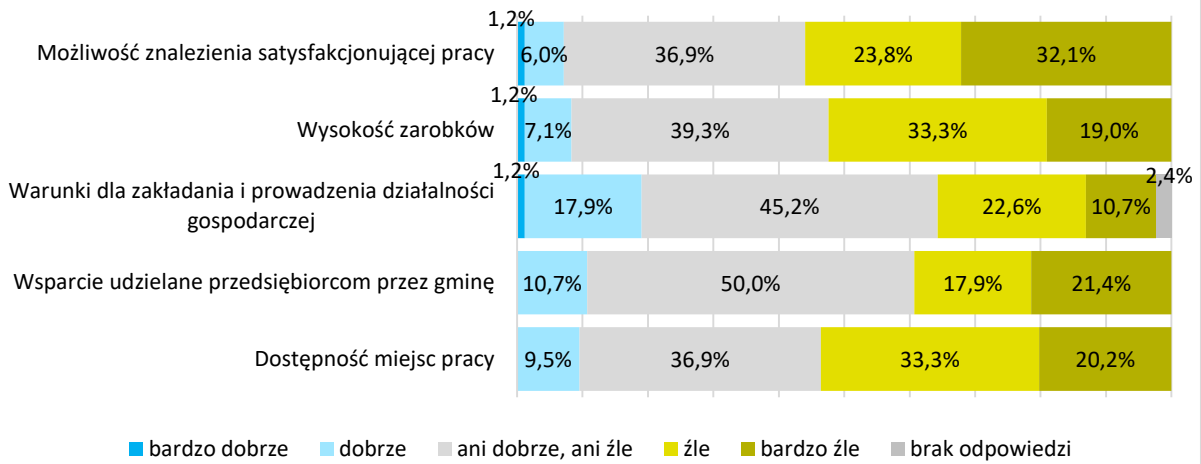

Z poniższego katalogu problemów społecznych, proszę wskazać te, które Pani/Pana zdaniem w istotny sposób dotyczą Gminy Mstów:

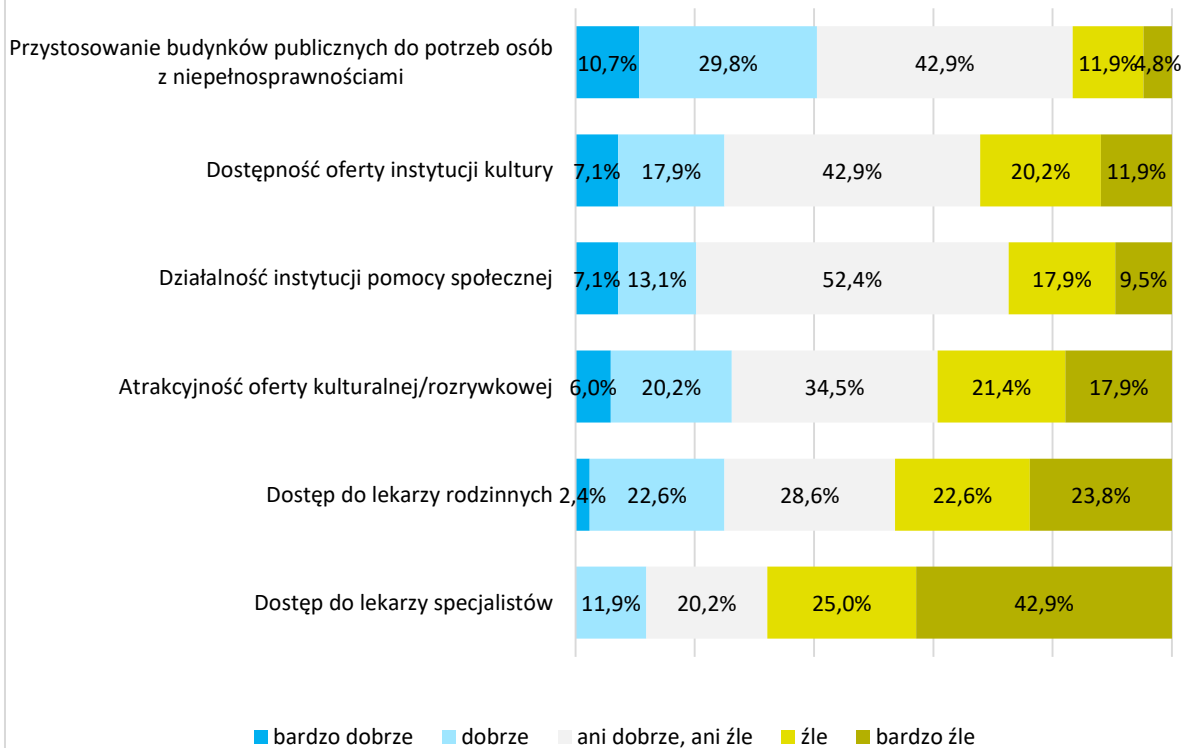

n = 208

Jak ocenia Pani/Pan w swoim miejscu zamieszkania rynek pracy?

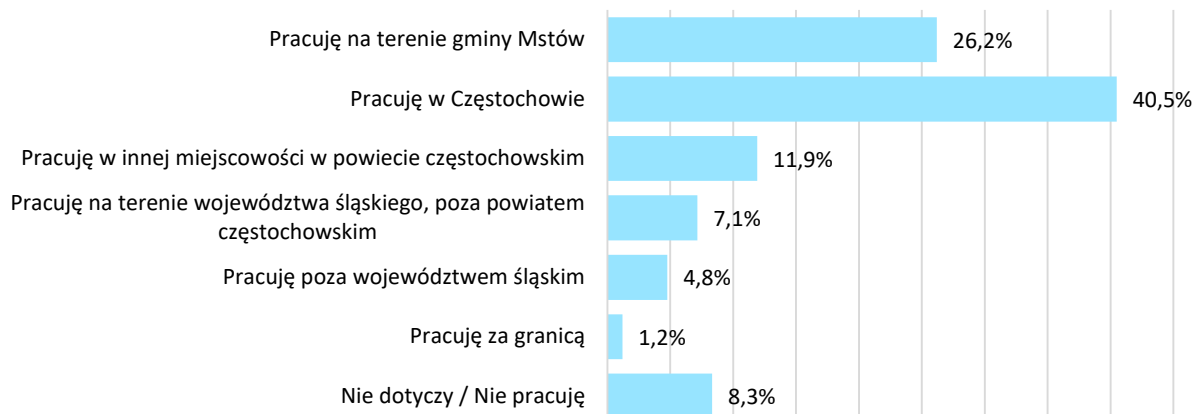

Jak ocenia Pani/Pan w swoim miejscu zamieszkania świadczone usługi społeczne i zdrowotne?

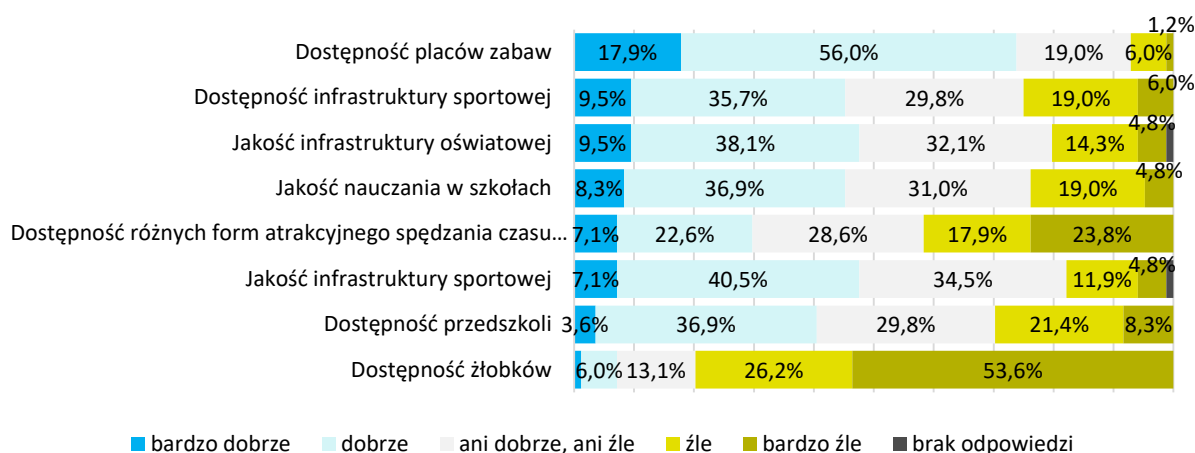

n = 208

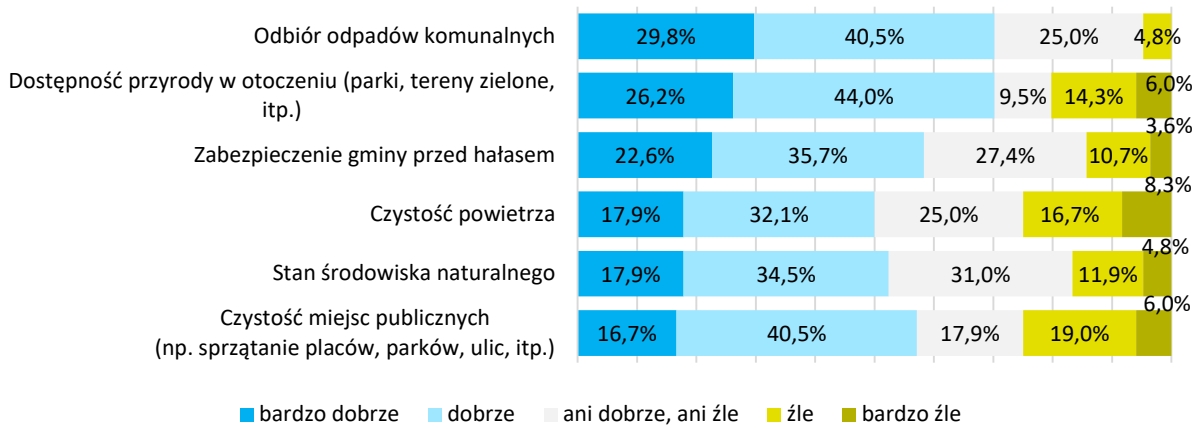
Gdzie jest zlokalizowane Pani/Pana miejsce pracy?

Jak ocenia Pani/Pan w swoim miejscu zamieszkania usługi skierowane do dzieci i młodzieży?

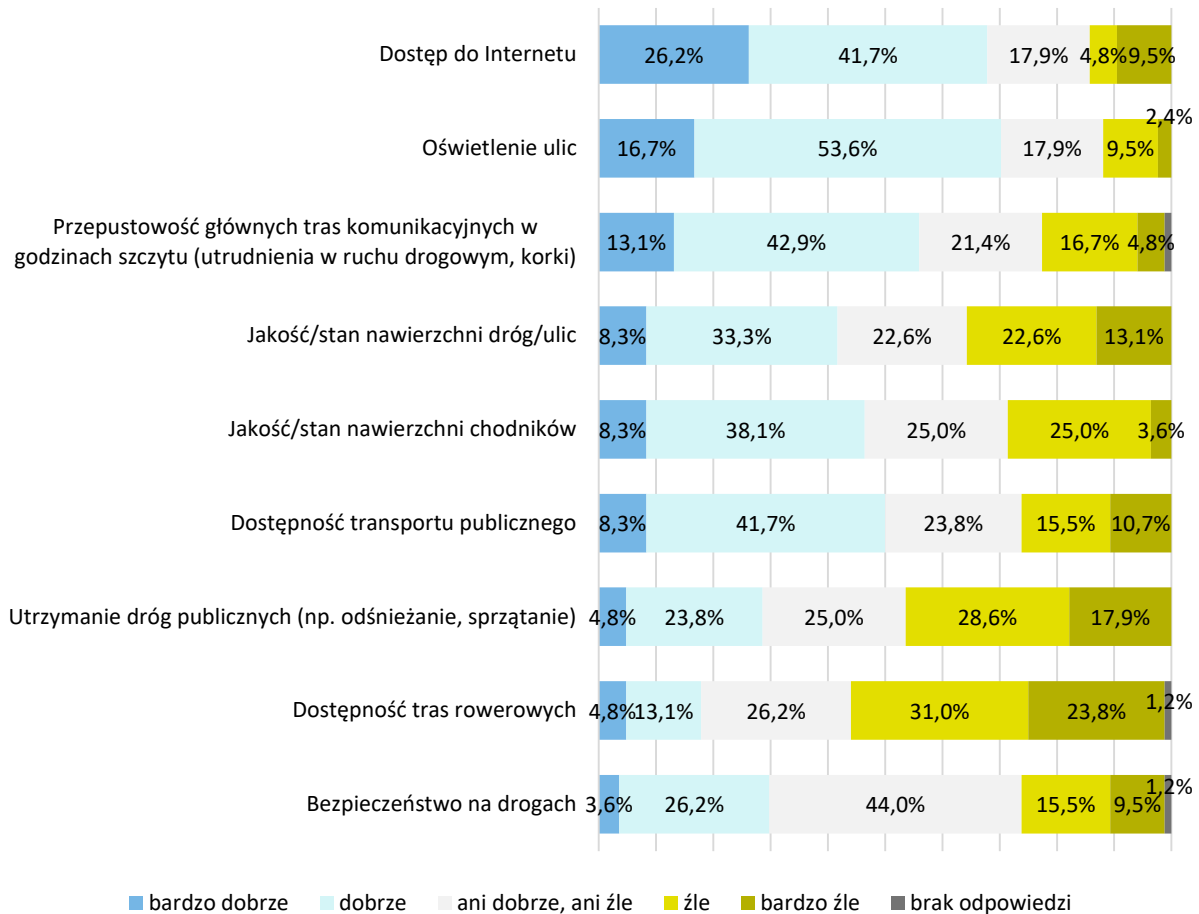

Jak ocenia Pani/Pan w swoim miejscu zamieszkania stan środowiska naturalnego i usługi z nim związane?

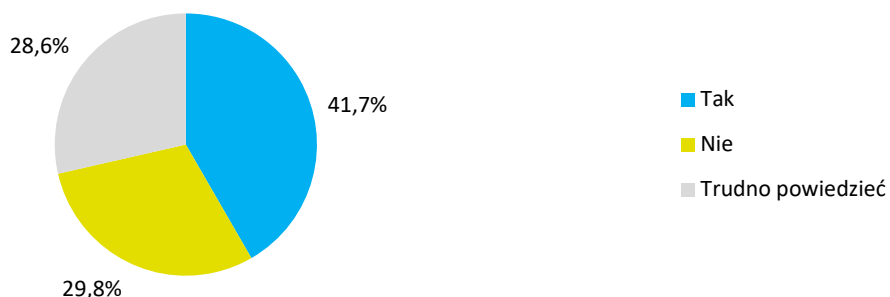

n = 208

Jak ocenia Pani/Pan w swoim miejscu zamieszkania dostęp do komunikacji i stan infrastruktury?

Czy według Pani/Pana Gmina Mstów jest atrakcyjna pod kątem turystycznym?

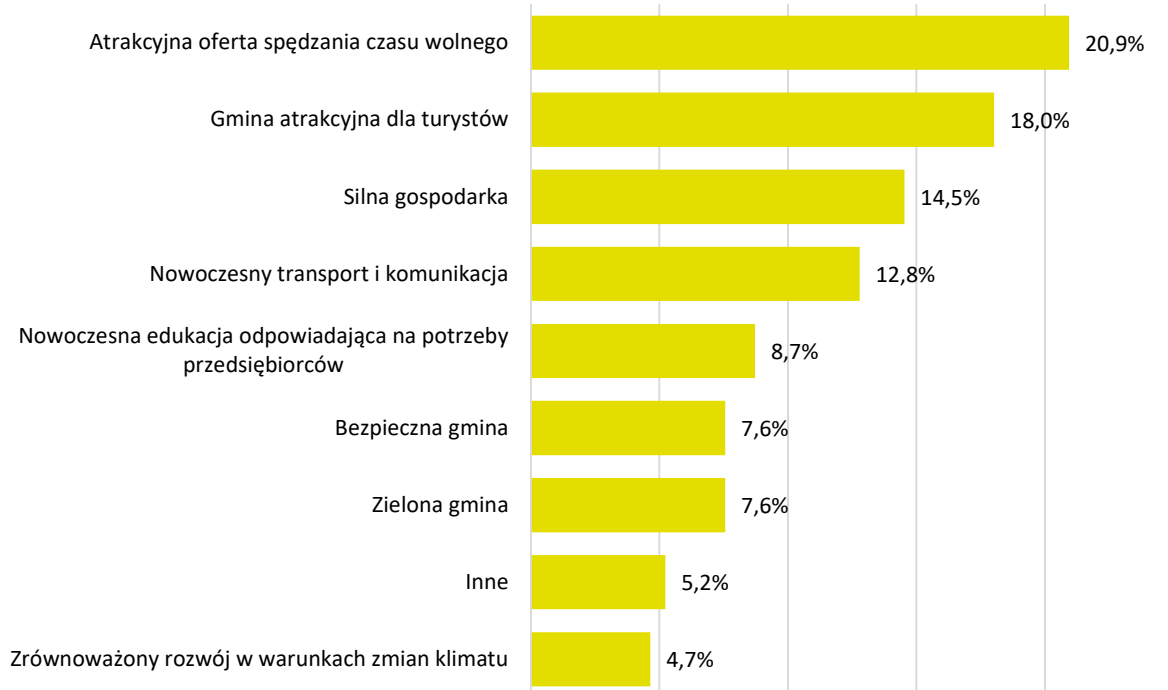

n = 208

Jakie czynniki według Pani/Pana najbardziej wyróżniają Gminę Mstów na tle regionu?

Z zaproponowanych poniżej możliwych kierunków rozwoju Gminy Mstów proszę wybrać te, które władze gminy powinny rozważyć jako najkorzystniejsze dla dalszego rozwoju

n = 208

Spis tabel i grafik

<i>Tabela 1 Sposób wykorzystania powierzchni gminy.....</i>	<i>41</i>
<i>Tabela 2 Przeznaczenie powierzchni gminy w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.</i>	<i>42</i>
<i>Grafika 1 Podział gminy Mstów.</i>	<i>5</i>
<i>Grafika 2 Położenie gminy Mstów.....</i>	<i>6</i>
<i>Grafika 3 Formy ochrony przyrody w gminie Mstów.</i>	<i>36</i>
<i>Grafika 4 Sieć komunikacyjna w gminie Mstów.</i>	<i>40</i>
<i>Grafika 5 Wykorzystanie powierzchni gminy.</i>	<i>43</i>